

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLI

БЕРЕЗЕНЬ — 1990 — MARCH

№ 481

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month except August by the Nowi Dni Co. Ltd. in Toronto, Ont., Canada

Адреса «Нових Днів»:

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number
ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$25.00

U.S.A.: \$23.00 US

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

\$23.00 American or equivalent

Avio — \$60.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko, 61 Lawson Ave.,
Frankston, 3199, VIC. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю
Мар'ян Дальний — головний редактор
Редколегія: Лл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення — Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Микола Щербак — ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ (1)	1
Микола Щербак — КОРОТКА БІОГРАФІЯ	3
Галина Крусь — ЗЛОДІЇ (Закінчення)	5
Юрій Март — «ГЕРОЙ НАШОГО ЧАСУ».....	9
Наталія Кібець — ДУХОВИЙ ПРОВІДНИК УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	12
Степан Чечет — РОЗМОВА З ТАРАСОМ ШЕВЧЕНКОМ	14
В. Калкатино — З МОЇХ СПОГАДІВ	15
Л. Дончук — БЕРЕЗНЕВІ СВЯТА	16
Маріян Коць — РІЧАРД І ЛЕСЛІ БАХ ТА ОЛЕСЬ БЕРДНИК	18
Валерій Шевчук — ПОТРІБНІ КАРДИНАЛЬНІ РЕФОРМИ	22
Василь Туркевич — ЗІ СКАРБНИЦІ МУЗИЧНОЇ СПАДЩИНИ	24
Д. Н. — ПЕРША ПЛАТІВКА ЛЮСІ ЮРКІВ	25
Юрій Буряківець — МОТИВИ В МАЛЯРСТВІ ПРИНИ БАНАХ-ТВЕРДОХЛІВ	27
Ростислав Василенко — ЗДУШЕНИЙ КРИК РОЗПУКИ	27
Дмитро Нитченко — ЩО НОВОГО В КАТАЛОГАХ НА 1990 РІК? ...	30
А. Гладилевич — ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ПРИЙНЯЛИ ДО ПЕН	32
Леся Богуславець — КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ!	32
ОУП «Слово» — СЬОМИЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ	34
Леся Стадниченко — ЩО МИ БАЧИЛИ І ПОЧУЛИ В УКРАЇНІ (Продовження)	34
«Лис Микита» — САТИРА І ГУМОР	37
Вячеслав Брюховецький — ДО ВСІХ ПРИХИЛЬНИКІВ РУХУ	39

На першій сторінці обкладинки: **Будинок-музей Т. Шевченка в Києві** (автор нам невідомий. З відзнаки-значка «Золотих Ключів» побільшив І. Корець).

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріялів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріяли.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя**З АНТОЛОГІЇ «НОВИХ ДНІВ»***Микола ЩЕРБАК***ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ I***Із збірки «Вітри над Україною» (1947)***ДНІ ДИТИНСТВА**

О, дні дитинства, сповнені тривоги,
І ліс, і поле, колючки й стерня. —
Не раз блукав ти й різав собі ноги,
Та в силу вибивавсь, як вовчєня.

І виріс ти, і вибився, нівроку,
Такий, що не збороти, не зігнуть!
Земля, як неня, випоїла соком.
А неня крєвно показала путь.

І ти проходиш долами й лісами
Уже ніде й ніколи навмання.
І хоч відбивсь ти, як дитя, від мами,
Та ти вже вовк — не кволе вовчєня!

НА БРАТНІЙ МОГИЛІ*(Фрагмент)*

Їм тут спокійно. Лиш буває мить
Хтось пройде журно у вечірню пору.
І все. І тихо. Сонце золотить
Могили їх, та осокір шумить
І листям молодим,
як вістрям рветься вгору.

РОСЬ

Між пагорбів, ворушачи каміння,
Шумить і рветься, владно протіка
Серед степів бурхлива Рось-ріка,
Несе на хвилях біле шумовиння.

Ясного дня сліпуча мерехтінням —
У полі — тиха, біля скель — прудка.
А уночі, мов шабля в козака,
Чарівно грає місячним промінням.

Така ти, Росє, сповнена снаги,
Хвилюєшся, незаймана, красою
І звеселяєш вільгістю луги.

Який це шум і рокіт дорогий
Серед степів країни голубої
Та береги ці — рідні береги!

ДОЛИНИ СПЛЯТЬ

Долини сплять, степи німіють.
Лиш іноді самотній птах
Замріє в небі, та жаріють
Червоні маки по житах.

Ні, то не маки серед жита,
Не пелюстки серед ланів, —
То краплі крові, що пролита,
Твоїх, о краю мій, синів.

ПІД ВЕЧІР*(Із циклу «Життя в ярмі»)*

Під вечір розгуляється завія
І в цім кружлянні нетривких снігів
Село, немов би вийде з берегів,
І попливе, як білосніжна мрія.
Замиготять дерева і оселі,
І вогники в нетоплених хатах,
А ніч, неначе знята із хреста,
Ввійде в село, як у глуху пустелю.

КОГОСЬ КОЛО МЕНЕ НЕМА

Дощі, порожнєча, пїтьма. —
Іду я, мов над провалом.
Когось коло мене нема,
Когось коло мене не стало...

Блискавиця проріже даль, —
Шумить і шумить негода.
Так мені чогось жаль,
Так мені чогось шкода!...

ШИПШИНИ ЦВІТ*

Шипшини цвіт, принесений із гаю,
Ти приколола до моїх грудей.
Відтоді, мила, спокою не знаю,
Відтоді не зімкну своїх очей.
Усе шумлять мені гаї довкола,
І ти в уяві, і в цвітінні дім.
Ти, мабуть, серце глибоко вколола
Шипшиною колючою тоді...

*До вірша «Шипшини цвіт» написав музику композитор Симон Вожаківський.

НА ЦВИНТАРІ

(Із циклу «Життя в ярмі»)

Убогий цвинтар. Спить трава.
Чорніє вирита могила.
Тут мати, ледве-ледь жива,
Своїх синів похоронила.
Сумна, допленталась з двора,
Ні слова більше не проронить
І жде, безсила і стара,
Поки живцем її схоронять...

В НЕБІ ГУРКОЧЕ

В небі гуркоче, здригаючись, грім,
Ніби розпростує виролі крила
Мила, кохана, дай руку! Ходім! —
Вітер хвилює і шарпа вітрила.
Серце забилося?... Що це — печаль?
Чи заблукалась тремтлива тривога?
Вабить мене, наче мариво, даль,
Зорі далекі та мрійна дорога.
Щоб там по той бік нев'янучих зір —
Приязнь сріблить чи принада оновли?
Чом ти хвилюєшся? Нащо докір?
Все переможемо во ім'я любови!

Із збірки «П'яний Чебрець» (1953)

ЗАСПІВ

Далечина... Здається на край світу
Морями й океанами забрів,
А все ж я чую, в небесах розлиту,
Вітчизни пісню, — серце ранить спів!
Співа тополя, повна вітру й шуму,
Співа Дніпро, і чути навкруги
Його розлогу запорізьку думу,
Що крилами торкає береги...
Співа під вечір, хвилями бурхлива,
Моя жагуча й непокірна Рось;
Співа земля, немов весняна злива,
Де жить, любити й плакати довелось...
Вітчизни пісне, українська вродо!
Нам разом, рідна, до висот рости!

Я пронесу крізь бурю і негоду
Тебе, як стяг, понад усі світи!

ВІЧНІСТЬ

Тут був твій дім, старенький дім,
Сам Бог витав над тим наметом...
А нині — пустка...

Блиск і грім
Все спопелили рвійним летом...
Не плач, людино, примирись,
Що твій земний намет — руїни.
Є вічний дім — Господня Вись,
Як вічне небо України!

ЩАСТЯ

Моїй Матері

Воно цвіло, коли я був маленький,
Коли я із тремтінням виглядав
Чи не іде із поля рідна ненька,
В вечірнім сонці, в золоті заграва.
І як радів я, втішений докраю,
Коли, бувало, мати із вузла
Давала хліб «від зайчика»!
Не знаю,
Де ще є стільки щастя і тепла!

ЧЕБРЕЦЬ*

П'яний чебрець в чужому полі
Дихне із сонцем степовим,
І защемить душа від болю
За тим, що попливло, як дим...
За тим, що квітнуло й зів'яло,
Що мов було і не було...
Що зміряло доріг немало,
А до кінця їх не дійшло...
За тим, чого не повернути,
Що віє вітром у лице...
О, дні мої, повиті з рути,
Пропахлі милим чебрецем!

*До вірша «Чебрець» написав музику композитор Сергій Яременко.

КІНЕЦЬ ЛІТА

Вже серпень у полях серпанками димить
Уже готується в дорогу літо,
І зріє далечинь, і глибшає блакить —
О, скільки днів під сонцем пережито!
Були і піт, і кров, і грому перелив,
І гук доріг, і рейди і стожари!...
Ще в плавнях на Дніпрі гарячий подих злив!
З Карпат — вітри! Над Черемошем — хмари.
Життя бринить, як спів, життя, як щасна мить
І радістю, і смутками налите...
Вже серпень у полях багаттями димить,
Готується в дорогу літо...

ЧЕКАННЯ

Я все мов жду чогось... Ось хтось застука в двері,
І я схоплюся вмить, стривожений, навстріч...
— Збирайся! Вже пора!...

І я лишу папери,
Поезій чар і плин — і вийду в морок, в ніч...
Я буду довго йти безкеттями й ярами,
Я пробиратимусь і поплавом, і вбрід,
Дарма, що хтось лихий ревітиме вітрами,
Щоб я губив свій слід, щоб я від жаху блід...
Я буду довго йти — і раптом навітанку
Спинюся над Дніпром, задивлений у даль...
І вдарить грізний грім і в бурі наостанку
Струсне, як землетрус, і кривду, і печаль!...
Тоді проллється дощ, снаги і сили повний,
І змиє згарища, сполосче пил доріг.
І засяєш Ти у тиші невимовній,
Як я це вимріяв, як в серці я зберіг!

ЩАСТЯ

Хай буде все: і гураган, і кров,
І санітар, що перев'яже рану
В похмурім полі...
Я зведуся знов
В гарячу млу, у далеч полум'яну!
Я задихатимусь, як у чаду
Твоїм повітрям, димом, Україно,
І тим, що йду додому...

А знайду
Я куц каліни — стану на коліна,
Як перед образом... В грозі тривоги
Шумітиме, як буря, боєвище,
Та знатиму, що наді мною Бог
І Ти, мій Отче Краю, ближче, ближче...
А як замріє в синяві Дніпро
Й золотоверхе місто над рікою,
Я вп'юся щастям: — Ось моє добро!
І вже довіку буду я з Тобою!

ЖИТТЯ

За дальнім морем... там моя земля!
Шумить Дніпро — життю немає впину! —
Деся там тополя з небом розмовля
І соняшник замріявсь біля тину...
Про що він мріє?...

Хмарка проплива...
І лється полем дужа повинь жита.
Висока днина диха, мов жива,
Гарячим сонцем до країв налита...
А ввечері, коли ударить грім
І заніміє на горі смерека,
Хтось промайне при місяці блідім,
Шугне чиясь летюча тінь далека...
Життя клекоче, як прибій здала,
І я в чеканні стихну на хвилину,
До лона припаду: гуде земля!
Шумить Дніпро! — життю немає впину!

КОРОТКА АВТОБІОГРАФІЯ

Народився 26 листопада 1916 року на Київщині в родині селянина-хлібороба.

За освітою — журналіст і вчитель-мовник.

Перша збірка поезій «Вітри над Україною» вийшла 1946 року в Мюнхені.

Після цього вийшла збірка: «П'янкий чебрець» (1953, Торонто), «Шлях у вічність» (1954, Нью-Йорк), «Багаття» (1959, Нью-Йорк), «Віршована абетка» (1960, Джерзі Сіті), «Волошки» (1969, Дж. Сіті), «Пахощі суцвіття» (1982, Нью-Йорк), літературна розвідка «Полум'яне слово» (разом із проф. Володимиром Жилою) — Лондон, 1969.

В дорібку — статті, рецензії та літературні огляди на книжки, що вийшли впродовж останніх двадцяти років поза межами України.

Належу до Об'єднання Працівників Дитячої та Юнацької Літератури імені Л. Глібова, до Об'єднання Українських Письменників «Слово» та до Асоціації Діячів Української Культури.

Микола Щербак

ГОЛОСИ КРИТИКИ ПРО ТВОРЧІСТЬ МИКОЛИ ЩЕРБАКА

Микола Щербак — «переважно лірик... Частими риторичними запитаннями й окликами та «порваними» реченнями Щербак нагадує синтаксу поезій Євгена Плужника. Крім того, є в нього щось спільного з О. Веретенченком та Яром Славутичем, особливо в дрібних поезіях, до речі й найкращих у збірці «П'янкий чебрець». (Василь Чапленко. Журнал «Пороги», Буенос Айрес, травень, 1953).

«Прозоре лірико-патріотичне проростання». (Євген Маланюк. «Вісник», Нью-Йорк, квітень, 1960).

«У Миколи Щербака його мініятури, оці безпосередні, наївні, щирі образки власних чи загальнолюдських почувань. І це властива ділянка поета, в якій він показує себе справжнім майстром». (Володимир Барагура. «Свобода», Джерзі Сіті, 31-го грудня 1953).

«Сонети Миколи Щербака наближаються ясністю і дзвінкістю до Зерова. Та нове й несподіване у нього не в ділянці форми, хоч над нею наполегливо він працює. Справді нове й несподіване у глибині його ліричного «Я», що не вичерпується роками порожнечі життя на чужині, а знаходить все нові й нові образи, якими захоплюється сам і вміє захопити інших». (*Леся Храплива*. «Америка», Філадельфія, 27-29 липня 1966).

«Микола Щербак довів цією збіркою («Волошки»), що він — майстер у поезії не лише для дорослих, а й для маленьких читачів. Його мова соковита й добірна». (*Яр Славутич*. «Український голос», Канада, 22 липня 1970).

«Поезії Миколи Щербака відзначаються поетичною майстерністю, а разом з тим глибокою щирістю і вірою в те, що в них сказано... На окрему увагу заслуговують, сповнені особливою теплою й ніжністю розділи «Провісні проміння» і «Мати»... «Провісні проміння» — це ніби короткі псалми, в яких відзеркалює світлий позитивізм, глибока віра й надія поета в наше світле майбутнє — з Божою допомогою. Для прикладу:

Кутя й узвар на покуті, на сіні,
І житній хліб, і, ніби сонце, книш...
Але нічого зранку не торкнись —
Ще воду й волю святять в Україні!
Хай святиться — там, де вітцівська хата!
Хай святиться — там, де святий Дніпро!
Дась Бог, що прийде воля і добро —
Кутя убога стане нам багата!

(*Олександр Воронин*. «Нові Дні», Торонто, березень, 1983).

«Микола Щербак — найкращий серед сучасних еміграційних поетів майстер мініатюр. Його «Прихід осені», «Сліди», «Зимові етюди», «Надія», «Поезія» — (із «Пахощів суцвіття») — зразки вміння сказати багато кількома рядками». (*Ганна Черинь*. «Свобода», 28 липня 1983 року).

«Поет Микола Щербак виробив притаманний йому поетичний стиль, здебільшого ліричний вислів... Його творчість вже мала б бути предметом літературно-критичного дослідження». (*Леонід Полтава*. Квартальник «Українське Народне Слово», березень, 1985, Чикаго).

«Микола Щербак додержується принципу простоти в поезії і від цього тільки виграє. Бо можна обстоювати теоретично модернізм та інші «ізми», але ніколи не знайдуть вони дороги до сердець широкого кола читачів, не зворушать їх, лишаться «іконописним» зразком для наслідувачів, без перспективи завойовувати світ». (*Анатоль Галан*. «Українське Слово», Буенос Айрес, 19 липня 1953 року).

У «Пахощах суцвіття» Миколи Щербака — багата лексика й фразеологія, мистецька образність у формі оригінальних метафор, порівнянь, метонімії, олицетворень тощо. Збірка в цілому збагачує мистецькі засоби творення естетичних контекстів у сучасній українській літературі». (*Василь Ящун*. «Свобода», 24 червня 1988 року).

«Познайомившись достатньо з якісним багатством поезії Миколи Щербака, відкриваємо в ньому першо-

рядного поета, що володіє добірним, звучним і образним словом, зразковою технікою віршування та довірливими в нього засобами поетичного мистецтва. Його поетична мова чиста, як вода з криниці народної творчості, запашна і милозвучна своїм щедрим, незіпсутим багатством з надірочної вітчизняної левади, рясна вдатними епітетами й метафорами, що діють природно, не вражаючи штучністю, надуманістю». (*Роман Кухар*. «Свобода», 1 липня 1989).

Про творчість Миколи Щербака писали у своїх книжках, у часописах, журналах та альманахах — проф. Володимир Жила (англійською мовою в збірнику Тексаського університету), проф. д-р Микола Степаненко (в книжці «Борець за ідеї української нації»), проф. Петро Одарченко («Альманах»), проф. Є. Онацький («Літературна енциклопедія»), Богдан Гошовський, Роман Завадович (збірка «Ми і наші діти»), Вадим Лесич (альманах «Слово»), Богдан Кравців («Твори»), Д-р Юліян Мовчан («Новий Шлях», Канада), Дмитро Чуб («Елементи віршування», Австралія), Вячеслав Давиденко («Крила»), Олекса Воропай («Англія зблизка»), Алла Косовська («Свобода»), Михайло Сердюк («Свобода»), Олекса Рань («Гомін України»), Петро Ямняк («Український голос») та інші критики і літературознавці.

УТГІ ВИДАВ КНИЖКУ «УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА»

(Мюнхен) — Український Технічно-Господарський Інститут в Мюнхені видав історію Української Культури професора Дмитра Антоновича і професора д-р К. Костева.

Книжка охоплює енциклопедично опрацьовані частини: *Освіта та шкільництво, Українське рукописне та друковане слово, Українська преса, Українська філософія, Українська дохристиянська релігія й церква, Українське право, Українське пластичне мистецтво, (архітектура, скульптура, малярство, гравєрство, орнамент (й точніше) музика, театр, кінематографія)*. Кожна з цих частин поділяється на окремі розділи і закінчується бібліографічними примітками та списком літератури.

Автори розділів — ерудити в ділянці української культури, їхні імена такі: Д. Антонович, В. Біднов, Д. Дорошенко, О. Лотоцький, С. Наріжний, С. Сірополко, В. Січинський, Д. Чижевський і А. Яковлів.

Автори барвисто й соковито змальовують епохи розвитку української культури, дбайливо аналізують її галузі і кидають світло на пляномірне нищення окупантами матеріальної й духовної спадщини українського народу. Ця монументальна праця правдиво знайомить читача з українськими культурними цінностями.

Україна й її сини в розпорошенні, треба думати, з глибокою вдячністю привітають це епохальне видання УГА-УТГІ. Книжка вийшла в накладі 500 примірників і можна набути через УТГІ Мюнхен або на Північно-Американському континенті у *Представництві УТГІ*, 27 Newell Court, Toronto-Islington, Ontario, Canada M9A 4T9 Tel.: (416) 240-9095. Ціна \$35.00.

**НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ СВОЄЧАСНО!**

ЗЛОДІЇ

(Із щоденника остівки)

(Початок у попередньому числі)

Обпершись спиною об стовбур берези, слухаю передмову. Про те, що нас у Німеччині кривдять: і платять мало, і за зароблені гроші не продають нам; треба й напроситися й накланятися, поки хтось шматок хліба чи картоплину продасть. І трамваєм не дозволяють нам їздити. Тьопай і в дощ, і в сніг... А чи завважила я, що в нашій кімнаті тепер дуже тепло, не так, як було раніше? І як це добре: і обсушишся й обігрієшся. Та я, мабуть, думаю, що тепер дають більше вугілля. Ні, так само...

А я нічого не думала. Тепліше, бо три групи дівчат — Явдонька з Бурдункою, Чайка зі своєю сестрою, Саня Захарченко та Зіна й Оля Крусі — куховарять. У відрі завжди лежать тріски або хмиз. Правда, пару разів я завважила була (але тільки очима, не думкою: думка була в книжці, яку читала), що котрась брала вугілля із торби.

Он воно що: тріски та хмиз — маскування. Щоб лягерфюрерки не докумекалися, чому в кімнаті піч розпечена до червоного. У нашій та ще в одній. В усіх інших — холодно. Варять вони вугіллям, яке крадуть. А гріються всі, усім тепло. Дехто й картопельку пече. Поріже кружечками та й тулить оті кружельця до печі, або до труби. А є й такі сучі дочки, що як тільки дівчата здіймуть вариво, свої казанки тулять, юшечку варять. Дівчата побалакали, порадились і рішили: хай усі вугілля крадуть! Оце ж дівчата й післали її, щоб про цю постанову мені сказала. Іншим — хтось інший скаже. (Знаю я тих дівчат... Дівчата просять, переклади. Дівчата просять, напиши по-німецькому так і отак. Ось тобі папір і олівець. Зроби це, бо скажуть, що горда, не хоче допомогти; а знаєш, які вони всі... Дівчата це, дівчата те...). Дівчата наказали їй підготувати мене, щоб як настане моя й Ольжина черга йти по вугілля, знала як.

Розказавши, де воно, пояснює, як красти. Іти туди, коли стемніє. Бо завидна з дороги якийсь перехожий може побачити. А взагалі того вугілля ніхто не стереже. Це вона з Бурдункою перевірила. Не раз обміряли той склад уздовж і впоперек, завидна й затемна, в неділю і в будень.

(А мені здавалося, що там десь далі мала б бути естакада, бо туди йдуть залізничі. Я колись від дороги оглядала штабелі вугілля, бачила, що воно неоднорідне. Отже, десь мало б змішуватись. Але щоб красти, мені й на думку не спало...).

Боятися немає чого, але обережність не зашкодить. Тож одна йде набирати вугілля, а друга ходить по дорозі, й якби хтось ішов, то свистом має дати знати, щоб та, що набирає, пришикла. Щоб шурхотом вугілля не привернути уваги. Брати вугілля із дальших куп, а не від дороги, щоб не впа-

дало у вічі, що хтось брав... У табір зайде одна, а друга з вугіллям чекає біля дротяної огорожі, аж передасть його тій, що зайшла вже. А тоді й сама хай заходить. А коли вдруге припаде йти по вугілля, то поміняються ролями. Вугілля зберігається над шафою з нашим одягом. Між стелею шафи й дахом є багато місця. Там є вже досить його, але треба приносити щодня, щоб запас був. Вона дасть мені знати, коли настане моя й Ольжина черга.

Отже так... Явдонька й Бурдунка — дорослі. Саня й Зіна — також. Оля Крусь ні... Але вони, оці троє — родина. Їхня справа, як ладнають між собою. Чайка сама по крамницях гасає, упрощує німців, щоб продали щось. Напевно, сама й вугілля краде, молодшої сестри не посилає. Решта — підлітки. (Такий був склад нашої кімнати на час оцієї розмови). І я сказала Явдонці:

— Не вчи дітей красти!

— Кого вчити? Отих сучих дочок?! Вони в колгоспі на кражі зуби з'їли, ні одна з порожніми руками не йшла з роботи. Кожна щось тягла.

То було вдома. І робили вони так під опікою своїх матерів. Я розумію: жаль і ненависть до усього світу їй душу роз'їдає. Тоді, коли її однолітки спали, вона — неповнолітня — маючи підроблену метрику, щодня їздила в Київ вагони мити. І робота тяжка, й невиспана завжди. Та хоч знала, що двічі в місяць дістане якусь платню. Їм, що допомагали своїм матерям ланки обробляти, мабуть, і по одній десятій трудоводня не записували. Та й що з того трудоводня? Ним не повечеряєш. Чекай до осені, а тоді видно буде. Правда, колгоспники мали більші городи, ніж ми, одноосібники; мали право тримати корову, свиню, кури. І за оте молоко, що вони «жлуктили», а в Явдоньки не було, вона всіх би потопляла...

Тепер щодо мене:

— Нахрапом прешся мені в опікуни, мовляв, у люди виводиш... А оце вже в злодії вивести хочеш? Красти не буду!

— Та це не кража справді... Ми заробили, то не гріх і взяти.

Не стережуть? Сто разів украдеться, а на сто перший хтось упіймається. І отой сто перший припаде на мене. Упіймається вона, Явдонька, то чорти її не візьмуть. (Це так вона сказала була про Марію). Ну, вибили б із неї одну кобилячу силу, а дев'ять ще мала б у запасі. А мені в такому разі був би капут.

— Придеш додому і що своєму дядькові скажеш? Що ти над його дочкою шефство тримала — посилала красти. І за це в «Русенвізе» їй бебехи відбили. Ти в чужій землі й поховала. І ой же як плакала... Я красти не буду! І Лубська не буде.

— А вона чого?

Питання... Дівчина до крамниць навіть не заходить. Щоб не просити, не понижуватись, не вислуховувати отого німецького «Гераус!», мов на собаку. А Явдонька її красти посилатиме. Та це ж плює в саму душу!

— Скажи мені, чи ти знаєш, що таке поезія, вірші?

— Ну, знаю...

То може скажеш, скільки дівчат у таборі вірши пише? Мовчиш... Таких людей оберегати треба, а не посилати на небезпеку... Дівчата рішили? То хай розрешать! Не можеш їм цього сказати? І не треба. Я сама скажу. Ось зберуться всі в кімнаті й скажу.

Порадила Явдоньці, щоб тримала тепло для себе, бо мені вистачає його із отого піввідра. І хай не допускає, щоб «сучі дочки» її вугіллям юшечку варили. Як? Дуже просто: як тільки дівчата здіймуть вариво, хай посадить на те місце свою гепу й обмотає піч спідницею... Я вже відійшла від неї, коли чую:

— Пожди! Дак хай буде так: ти й Оля красти вугілля не будите. Коли підійде ваша очиридь, то ми з Бурдункою принесимо. А ті всі сучі дочки хай крадуть, хай носять вугілля!

— Як знаєш, твоя справа...

Своєю заявою я зірвала б постанову, чи то пак, рішення. І в цьому випадку не змогла б вона перешкодити, учинивши насильство. Зробити так, як у 42-му коли заманила була в пастку й тримала мене, аж поки Штекмаер не поїхав із табору. А я ж не до нього, до Марії рвалася, щоб заспокоїти. Хвальковитій голові навіть не приснилося, що зі Штекмаером я знайду спосіб поладнати справу на фабриці...

Ользі я сказала, що проводиться воєнна операція під назвою «Вугілля», але ми дві участі брати в ній не будемо. Якийсь час так воно й було. Те, що сталося пізніше, я пояснювала собі так: моє бажання позбутися ненависної опіки було таке велике, що дійшло аж Богові до вух. Але пізніші події показали, що я помилялася. Всевишній такою дрібницею не турбувався б. Він бачив кінець війни і день — 17 травня — коли мої земляки від'їжджатимуть на схід, а я лишатимусь. Отоді треба буде, щоб Явдонька — оця, ой яка ж страшна дівка! — була далеко від Нюрнбергу. І зробилося це так просто, що лишається тільки подивуватися. Фабрика Сіменс-Шуккерт мала свої відділи й у інших містах. Трансформаторний цех у Бад Нойштадті потребував кількох додаткових робітниць, а зі сходу вже не привозили. І тоді, із нюрнберзького трансформаторного було трансформовано в бад-нойштадський потрібну робочу силу. Серед отих кількох дівчат була Явдонька...

Побалакали ми й перед її від'їздом. Сама Бурдунка за нас двох красти не зможе. Та й «сучі дочки» вже допитуються, чи я й Ольга хоч раз ходили по вугілля. Треба піти, щоб вони побачили це на власні очі. Раз тепер, а вдруге — не скоро, чекати, аж Бурдунка шепне. Знову запевняла, що боятися немає чого, не стережуть і т.д.

І ми пішли. Кажу Ользі, що набирати буду я, а вона щоб свистала. Присівши біля штабеля, згадала, що забула спитати, чи свистати вміє. Яке там свистання! Та, що мала б свистати, зі страху свого свистку не почула б, а що вже казати про ту, що набирає! У нічній тиші тільки торкнувся того вугіл-

ля, то воно не шурхотить, не торохкотить, а гримить! Як сто канонад разом. А може й тисячу... Набравши в торбину кілька жмень, нишкну й прислухаюся. У голові аж відлунює, так серце молотить. Починаю набирати, а серце — ой-ой-ой! — вискочило. Спіймавши його обома руками й запхавши на місце, беруся знову за вугілля. Того почуття описати не можна, знаю тільки, що до смерти його не забуду.

Та ось почули від Бурдунки, що пора, бо питають.

Попросивши дівчат, щоб одержали нашу вечерю, а разом і хліб та чай на сніданок, ми, не заходили в табір, подалися до «монастиря». У кухні великого, мабуть, інтернаціонального чоловічого табору працює кілька дівчат-українок. Будинок, у якому вони мешкають, жартівливо прозвано монастирем, щодня котрась із цих дівчат не працює, має вільний день. І ми вирішили там пересідіти, поки стемніє. Цього дня не працювала Софійка. Прибігали й інші дівчата, почувши, що є відвідувачі. У гостях час летить швидко, і ми засиділись. Хочемо йти, а дівчата не пускають. Софійка аж розплакалась. Мовляв, вона та ще Катруся, у монастирі найсамітніші. До інших дівчат, коли ті не працюють, усе хтось приходить у гості. А Катруся й Софійка — сироти. У них нікого немає. Вони також хочуть мати гостей. І чого нам поспішати в отой табір? Уже й так спізналися. Крізь ворота не підемо, будемо підкрадатися зі сторони яру. То чи не однаково, коли через дроти перелазити — тепер, чи годину-дві пізніше?

— Вугілля?! Так ми ж вам дамо. Давайте ваші торбинки...

Додумалися б ми, що вугілля можна дістати в монастирі, то були б попросили у дівчат за дня. І несли б його без ніякого страху. Останнього разу так ми й спробували зробити. Навіть торбинки лишили їм, щоб набрали, а ми прийдемо в суботу й заберемо.

Усі ці дні американці безперестанку товкли й місили Нюрнберг, і дівчата не поспішали набирати. Бо й навіщо? Це справа кількох хвилин. Наберуть тоді, коли ми прийдемо. А субота ця не була звичайна, двері в монастирі не зачинялися, усе хтось приходив. Та й ми ж самі вибрали цей день, щоб за одним рипом і дівчат поздоровити. Було вже таки пізно, коли Женя й Софійка знайшли отих кілька хвилин....

Набирати страшно, а нести — хіба ні? Та ще в отаку годину. Та це ж утричі дальше від табору, та це ж... Це ж тут, у лісі, зовсім недалеко оте страшне «Русенвізе»! Щоб якось притлумити страх, спрямовую думку на інше. Ми намагаємось якнайрідше заходити в монастир: дівчата все мають і завжди нас частують. А нам соромно брати. Бо це ж вони крадуть у тій кухні, і ми почуваємося винними. Монастир... Це ті самі дівчата, що працювали в кухні у збірному штрафному таборі. А наймолодші — Софійка й Катруся — це ті, що з вузличками тікали з Німеччини, і їх було піймало десь на кордоні. Це вони в отому таборі виносили

Явдонці й Бурдунці відрами картоплю. Довідавшись, що то за картоплю кладеться мені в шафу, я двічі демонстративно виклала її на стіл, віддала дівчатам. Не могла й півкартоплини взяти. І Явдонька перестала мені класти. Якби Явдонька і Бурдунка знали, що наші землячки — між нашими селами тільки 3,5 км — Катруся й Софійка, тепер працюють у цій частині міста, що й наш табір... Я не подумалася сказати їм про це, хай би відвідували...

— Нам треба домовитися, що казати на той випадок, якби піймалися, — перериває мовчанку Ольга. — Скажемо, що це вугілля наше. Ми ще з осені відкладали щодня по грудочці та по дві... А сьогодні винесли його з табору, бо ворожимо... Так у нашому селі — вони ж не докопуватимуться, із одного ми села, чи ні, — проти Нового Року ворожать. Сьогодні ж 13 січня, наша Новорічна ніч... Вийшли ми не через ворота, а перелізли огорожу, бо звичай каже, що треба вийти з дому так, щоб ніхто не бачив. І тепер ось носимо оце вугілля й прислухаємося до звуків — що котрій причується. Пізніше, в таборі, із отих звуків складаємо слова та й будемо гадати, коли скінчиться війна...

Народився новий обряд... Вугілля, мабуть — печаль. Отож винесли печаль із дому, а назад хочемо принести радість... Цікаво, котрий це з поліцаїв чергує в таборі — Йоган, Карл чи Пауль Бец? Бец, якого дівчата прозвали «колодязем» (це тому, що стоїть на одному місці...), недавно мав сказати, що двоє — Крусь і Лубську — не вагаючись серед ночі з табору б випустив. Бо ці дівчата не порушують німецьких законів. Та біда була б, якби наткнулися в місті на поліцію...

Певно, що не порушуємо... Коли фройляйн Зібберт, лягерфюрерка, питає мене, що робила, де була в неділю, чи зустрічала цікавих людей, то я й розказую про українську домівку, які люди туди приходять, що бібліотекар віддає мені ключа від шафи з книжками, мовляв забавляйтеся, будьте за бібліотекарку. А як бувають свята, реферати, то я й приблизний зміст перекажу. А в художній частині Ольга деклямувала свого вірша. І всі були захоплені... Не кажу тільки, що Україна поділена, що ости́вцям ходити в ту домівку заборонено. Бо навіщо їй це знати?..

Так, нам з галичанами зустрічатись заборонено. І в їхню домівку ми ходимо покрадьки, завжди пильнуючи, щоб не застала нас там контроля. Зате влітку на Максфельді, де відбуваються футбольні змагання, контролі немає: площа ж, відкрите поле. В українській дружині є навіть кілька хлопців-ости́вців. Нелегально. Бажано, щоб під час змагань на площі було якнайбільше українців. Щоб підтримка була спортсменам; тому й закликають приходити й інших приводити з табору.

Не знаю, як саме Зібберт розказувала свом співробітникам, поліцаям та іншим лягерфюреркам, про спорт, на який ми ходимо, але... це скінчилося анекдотично. Пауля, молода лягерфюрерка, вирішила, що вона відстала, не йде в ногу з часом: на Максфельді он щонеділі спорт, а в її таборі немає!

**«Ваші вклади та позички
в чужих фінансових установах
збагачують їх власників
і не дають ніякої користі
українській справі**

**Ваші вклади та позички
в українській кредитовій кооперації
збагачують українську громаду
і допомагають
українській культурі»**

УКРАЇНЬСЬКА КРЕДИТОВА СПІЛКА

UKRAINIAN CREDIT UNION LIMITED

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

Користайтеся з наших фінансових послуг!

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W. Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного застугу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді, США, та в інших частинах світу.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

**FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511**

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

**2295 Bloor St. W.
1094 St. Clair Ave W.
1304 King St. W.
Toronto, Ont.**

**arka
shoes**

- Великий вибір вигідного і модного взуття
- Регулярні і піршні фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPAEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

**2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851**

M - C D A I R Y

- ЙОГУРТ 212 Mavety Street
- ГУСЛЯНКА TORONTO, ONTARIO
- БІЛИЙ СИР Tel: 766-6711
- СМЕТАНА

**У С Е С М А Ч Н Е,
Д О Б Р О Я К І С Н Е!**

І...запровадила муштру. Казали дівчата, що на всю околицю репетувала, мовляв, Крусь і Лубська щонеділі летять на Максфельд на спорт, а в своєму таборі ні разу на площі не показалися... І воно не зовсім так: спочатку ми «летимо» в домівку, я обмінюю книжки, а на Максове поле йдемо аж надвечір. Пішли б, може, й на Павлин спорт, якби ж це було зранку, а то... хто хоче відразу по обіді муштруватися?

На щастя, ця її муштра була добровільна, а то б мала я неприємності від дівчат за своє базікання... Але в мене була ціль: через фройляйн Зіберт злагіднити хоч трохи вороже ставлення фройляйн Паулі до Ольги. Вона не перестала Ольгу карати. Без причини...Мабуть, тільки за те, що Ольга не хоче й слова вимовити по-німецькому... Одного разу в розмові Зіберт сказала мені:

— Я від самого початку переконую всіх, що та дитина дуже сумує. Сміється... Одна людина виливає сум сльозами, а інша — сміхом.

Але Паулі, Гітлерової юначки, не переконала... Темно, хоч в око стрель. Сніг, що випав був кілька днів тому, розтав. Добре, що його немає: сліду не буде, не знатимуть, що з яру хтось уночі в табір перелазив...

— Крусику, чи то страшно вугілля красти? — допитується Надя.

— Страшно, Надю! Дуже страшно... — не могла я збрехати.

Обвівши переляканими очима кімнату й наткнувшись на ой(!) які ж глузливі погляди, знову звернулася до мене:

— Чи підеш зі мною? Ти свистатимеш, а я...я...я крастиму...

«ЧИ ЗМОЖЕМО ПЕРЕТРИВАТИ»

Що б ви сказали, якби отримали можливість заглянути в прийдешнє і побачити світ, у якому будуть жити ваші діти? А до того ж — якби цей світ виявився ще гіршим, як у ваших найгірших снах? Бо саме таким, як кажуть вчені, може стати майбутній світ наших дітей, якщо ми на своїй планеті будемо продовжувати господарювати по-старому.

Канадське Міжнародне Радіо якраз про це й почне говорити у серії своїх багатомовних висилань на коротких хвилях. Серія складається із десяти частин і її можна чути кожної суботи, починаючи від 20 січня до 24 березня 1990 року. Це серія передач про наше природне довкілля, і назва серії звучить досить категорично: «ЧИ ЗМОЖЕМО ПЕРЕТРИВАТИ?».

Відомий канадський науковець Дейвід Сузуки уклав матеріали для цих висилань, а радіофонічно оформила їх Аніта Гордон, одна з найкращих продюсерів наукових програм Сі-Бі-Сі. Уперше ця серія була переслана на внутрішній англомовній мережі Сі-Бі-Сі у 1989 році: тоді слухачі відгукнулися на цей оригінальний цикл лекцій тисячами своїх листів, у яких вони часто писали, що ця інформація зовсім змінила їхній спосіб думання. І от тепер Канадське Міжнародне Радіо передасть цю цікаву серію українською мовою, а також дванадцятьма іншими мовами, що їх вживають наші редакції у Монреалі...

Канадське Міжнародне Радіо

«ГЕРОЙ НАШОГО ЧАСУ», АБО БАТЬКИ І ДІТИ

Сонце майже зненацька розтяло небесну браму й полюбилось із землею. По степових яругах засурмив пісню перемоги теплої. Ще вчора засніжені горби зарябіли плішами талин. Провесна навшпиньки підкрадалась по брукках заболоченого міста й заглядала в брудні вікна педінституту. Пісня провесни манила вирватись з кошари клясних стін. Мляве бормотання нудного лектора ще можна стоїчно перетривати, як неunikне зло. Це немов медицина: гірка — значить, корисна. Але теревені якогось заїкуватого гостя з центру? Мозолити стілець у позалекційні години — це вже кара.

На сцені за столом вже сидів «лис» — парторг Літвінов. Це прозвисько до нього прилипло не тільки тому, що він дріботів коротенькими ніжками чи за його продажнохитру усмішку, але найбільше за його довгий, майже до підборіддя ніс. Поруч під великим портретом Вождя сидів незнайомий-барилістий вельможа з центру.

Комсорг Біленький услужливо розставив шклянки й налив «лисові» та гостю води з карафки. Парторг поважно сьорбнув ковток, два. Відкашлюючись підвівся, владно очікуючи заки гамірка аудиторія втихомириться; його погляд немов наказував: «Замовчать! Влада має слово!»:

— Товариші професори та студенти. Сьогодні ми маємо честь почути тричі героя Советського Союзу генерал-майора запасу Йосипа Давидовича Волкова. Він оповість нам про наших доблесних чекістів в дії та це не тільки бесіда. Сьогодні окрема okazія, славна подія для усіх нас. Про це, дорогий гість оповість вам сам. Прошу привітати Йосипа Давидовича.

Парторг заляпав пухкими долонями, заля анемічно відгукнулась — рефлексі Павлова не підводять. Доповідач, з огрядним черевом дідусь, нічим не нагадував твердокамінного чекіста, хіба що борідка Дзержинського. Півничастий голос ще більше розвіяв уяву про чекіста. Але тричі герой мусів чимось дослужитись.

Він почав загалом: про ворогів, реваншистів, про чуйність... Фашисти й шпигуни серед нас завжди і скрізь... «Мій перший дебют прийшов, коли я був таким юнцем як, ось, ви. Послали нас, бригаду комсомольців, на новооб'єднані землі Західної України. Я опинився в репатріяційній комісії, щоб з німецького боку до нас приходили наші громадяни, а в обмін ми відсилали за Сян німців. Праці по-вуха, не до розваг та й попереджали, щоб ми тримались обережно, бо націоналістичними фашистами там аж кишіло. Та молодим закони свої. Познайомився я з молоденькою дівчиною: Ганкою звали; аж не вірилось, що з таким простацьким ім'ям могла бути дівчина красуня, справжня Афродита. Отож я і почав учашати. Закрутився роман Ромео й Джульєти. Жила вона лише з матір'ю... Мати була дуже проти, сварилася, а я на те не

дуже й зважав, хай бурчить стара; сиджу перегортаю родинний альбом. «Оце ми з мамою в горах були, — щебече моя Джульєта (інакше я її не кликав) — а це я з покійним татком». Дивлюсь і очам

КРЕДИТОВА СПІЛКА «СОЮЗ»

Кредитова Спілка „Союз“ запрошує Вас стати членом і бути співучасником збільшеної допомоги громаді!

Кредитова Спілка „Союз“ старається дати найкращу обслугову для всіх фінансових потреб!

Кредитова Спілка „Союз“ платить найкращі ставки на відсотки за реченцеві депозити!

Кредитова Спілка „Союз“ вповні до Ваших послуг!

Просимо звертатися до нас у всіх потребах!

2299 Bloor Str. West,
Toronto, M6S 1P1
Tel.: 763:5575

406 Bathurst Str.,
Toronto M5T 2S6
Tel.: 363:3994

31 Bloor Street East
Oshawa, Ontario
L1H 3L9

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІІ
і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzорами в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

«ВЕСТ АРКА»

2282 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

своїм не вірю: — фото-копія типа, якого я переслуховував в переселенчій таборі. Посидів я ще півгодини, попрощав поцілунком мою любку й гайда якшвидше до комендантури: «так і так... точна копія. Треба перевірити». Викликали, притиснули і справді, жоден він німець: зрадник оунівець-фашист, та ще й агент.

З того й почалось: я отримав подяку, послали до школи. А тут і війна. Навколо кишить шпигунами. Одного разу поставили нас трійку вартовими. Вечоріло, страшно вато — зброї тільки що саперна лопатка: отож ми й причаїлися за грубезним дубом. Аж чуємо кроки; кому ходити в таку пору? Не інакше, як диверсант. Суне постать уся в чорному, ближче й ближче. Спинемо? Фашист постріляє нас. Отож я й шепочу: «Як порівняється, рубаймо лопатками! Так і зробили; ледь тінь нас минула, зі-заду ми втрійку тиграми на нього. Сікнули по голові, — повалився, як сніп. Розбиратись не було часу, на другий день школу евакуювали; а нас трійку героїв на ленинградський відтинок з відступаючим лазаретом. В саме коло диверсантів — німці дуже рвались до коліски революції.

Не вспіли ми повішати шинелі, а нам вже й завдання: розслідувати справу лазаретного санітара. Кличу на допрос: «Ім'я? — Ілька Репик. — Де родився? — Станіславів». Не було сумніву, що я мав до діла з диверсантом саботажником. Я притиснув його гостріше: «Звідки взяв листівку? Німці тут листівок не розкидали, з лазарету ти не відлучався. Хто тобі, сволоч, дав?» Ну, і так далі.

Саботажник виявився твердим оріхом: «Жодних листівок я не бачив, не брав, не читав і нічого про це не відаю». «Але ж капітан Зарецький знайшов листівку в тебе під матрасом?!» «Бо капітан на мене заїлий. Я затримав на брамі авто капітана, навантажене лазаретними харчами».

Поговоривши з капітаном Зарецьким, я зрозумів, що це хитрий маневр фашистського агента: шантажувати советського командира. Дошукуватись підготовотні не було часу; фронт наступав на п'яти. Гордієві вузли ми рубали по македонськи — мечем. Ілька Рєпака визнали агентом абверу. Я знав, що це не все. Шосте чуття смершівця щось муляло: Рєпак був не сам. Тут в лазареті він мав землячків з якими зустрічався, шушукався. Не інакше як снували зраду. Та як вивести їх на чисту воду? Отож я й уклав хитрий план. На те щука, щоб карась не дрмав. На телефон і до начальства: «Пришліть когось з видужуючих, потрібно западняка, а це ліпше станіславця».

Довго ми не чекали. Прислали контуженого хлопчачка з Дрогобича, Левка Коця. Левка я зустрів просто влоб: «Підеш на фронт чи може попрацюєш зі мною?» Не будеш дурним, підеш в чини. Ми не лише караєм, ми ще краще жалуєм, піклуємось за тих хто з нами».

Поклали Левка у відділ Рєпака. Контужений Левко, викликав симпатію в своїх земляків. Я його вчив, що він мав робити, а з нього був не поганий учень, та й не гірший артист. Хоч грав фахово та

тижні йшли, а рибка не клювала. Намовляв Левко земляків, щоб допомогти йому тікати до німців. Відмовляють. Отож я порадив підсунутись з іншого боку: Ось маєш люгера, заховай в дуплі коло паркану. Зробив це Левко та й каже землякам: «Знаєте, хлопці? Я дістав пістолу. Підібрав у шпиталі. Привезли непритомного командира. Коли я його роздягав надібав трофейного люгера. Я й приховав собі — думаю пригодиться. Хочу тікати звідси. Хто зі мною? Обеззброїмо вартового й гайда. Фронт декілька кілометрів. Перейти — раз плюнуть, а тоді й додому». Та ті змовники були стріляні круки. Отож заповзялись, ніби, відмовляти: «Закинь ці дурні гадки, Левко. Зловлять, — розстріляють». А один з них, Вергун, пішов на вивідки: «А де той люгер?» Левко повів його за конюшню, показав на дупло. Вергун став наче за потребою, оперся рукою на дерево й намацав загорненого в хустину люгера. Коли Левко мені це розповів я знав, що ворогів ми накрили. А коли довідались, що з дупла люгер зник то чекати було зайво. Вергун міг почати акцію без Левка. Отож таки тієї самої ночі ми їх усіх накрили: за зябра і на світло. Ну й пригвоздили! Хоча вони усі відмовлялись: «Нічого не знаємо». Коли звели на очі з Левком, Вергун признався що пістолу він забрав, але це неначе щоб Левко не поспробував виконати свого дурного пляну тікати. «Де ж люгер?» «Викинув у ставок».

Спустили ставок, знайшли заховану у воді зброю — люгера та ще декілька багнетів, дещо поржавілих, але боєпридатних. З такими доказами на лице: ворог накопичував зброю, усе було ясно. Група диверсантів, очолена Вергуном була викрита й унешкоджена. Далекозорість та смершівська пильність підтягла ворожу дію в корні. За цінну допомогу викриття диверсантів Левка Коця послали в спецшколу. Через війну та ще більше по війні Лев викрив не одне осине кубло оунівських зрадників родини. І за цю службу родина його щедро обдарувала і останньо нагородила званням Героя Советського Союзу. На жаль, тяжкі роки вірної служби підірвали його здоровля. Не дочекався він вручення цієї найвищої нагороди...

Отож саме тому я й прибув до вас. Те, що я вам розповів це не було лише, щоб ви знали, як ваші батьки боролись за перемогу комунізму... Я з вами тут зараз, бо серед вас виховується і буде цього року випускником, господарем великої родини від Карпат до Чукотки, син Левка Коця. На синівські руки, я матиму честь посмертно передати велику нагороду, якою обдарувала партія його батька, заслуженого героя, залізного чекіста...»

Авдиторія, яка до того ледве слухала, що там теревенив пузань, раптом затихла: було чути як десь в даліні по брукованій вулиці деренчав віз. Хто ж цей син Левка Коця? В педінституті чейже кожний знав усіх не лише в лице, але на ім'я.

Неначе відгадуючи цей запит, доповідач вів далі: «Ми, чекісти, люди скромні. Про нас не гримлять по газетах, наших портретів не поміщують в жур-

налах. Ми безіменні герої. Для світу Левко Коць був лише Марко Васильович Войтюх».

В-О-Й-Т-Ю-Х? відбилась немов луна від стін залі. Це той незграбний довготелесень, відчуженець?

— Ви мусите бути горді, що вчилися разом з сином героя, викривача ворожих підривів — Петром Войтюхом». Парторг зірвався на ноги і ентузіастично заляпав. Цим разом заля підтримала його рясніше: «Я прошу Петра Марковича на сцену». З Петром уже було домовлено, він мав сидіти в першому ряді. Але парторг не бачив знайомого обличчя.

Коли тиждень тому покликав Петра і розповів, як він має публічно прийняти посмертну нагороду батька, Петро категорично відмовився: «Ні та й ні». «Чому? Це ж честь для батька, тобі, Петре, нам усім. Це ж слава педінституту».

Довго наламували Петра заки добились згоди. І тепер коли Петра не було видно в перших рядах, парторг непокоївся. Він же наказав певним друзкам допилювати, щоб замотелечений не підвів і напевно був на залі. Якщо спартачили і їм, і Петрові — це дешево не зійде. Вилетять зі школи, як корки. Та ще невідомо куди, — кипів в душі парторг.

Та ось в найдальшій кутку завовтузились. Хтось когось пхав, хтось упирався. В душі парторга одлягло: «дивак хлопець. Іншого не втримати ланцюгами, пхався б на сцену, в почот, а ця гімша гімалайська викаблучується. Напевно за службою Марко Васильович занедбував свою жінку — син не пішов у батька».

За мить поруч парторга та голомозого пузанця розгублено стояв присоромлений юнак. Його мусили підхопити й принести на сцену «дружки». Петро стояв блідий. Скувойджені пасьма русявого волосся настирливо лізли в льодаки синіх очей. Кулаки затиснені, увесь нап'ятий немов готовий до бійки з білярдною головою. Петро трусонув неслухняними патлами. Він був рішений: «Не дали мені утікати від скандалу, то майте! Вам заманулось почути правду про батька від сина, то почувте. Ви знищили життя й душу батька. Можете знищити життя ще й його сина, але душі не знівечите. Я розповім як батько топив гризоти совісті в повені горілки... як він зривався вночі, стогнав, плакав, ревів бугаєм... як він сподівався: «Сину не був я героєм... я був підлим боягузом... навколо клекотіло пекло... смерть бенкетувала... Я був переляканий, я хотів жити, а навкруг лише смерть, вогонь, пошматовані ноги, відірвані руки, розторощені черепи, мозок, змішаний з болотом... Я це бачив і вдруге бачити не міг. Усе, тільки не назад на фронт. І я продався дияволам. Купляв дні життя чужим життям... Все одно вони усі були приречені на смерть в болоті чи підвалі. І я продавав душі довірливих земляків. Пхав їх у пастки, як мені казали дияволи, вів під цівки душогубів. Що мав робити? Куди утікати? Хто продав душу чорту, не має куди тікати...»

Білярдна голова щось говорила, простягаючи коробочку з кривавим орденом. «Може жбурнути йому цю криваву бляху межі очі зараз тут, в цю

КРЕДИТОВА СПІЛКА «БУДУЧНІСТЬ»

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукційні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики
- особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки

і багато більше!

140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326

2253 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883

4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинові перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West. Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

YAR HALABAR

YAR'S KID'S THINGS

CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7800

मित? Але ж він мусить їм усім сказати правду...
Він прийме оту криваву заплату, але він усім їм

ДУХОВИЙ ПРОВІДНИК УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

викаже усе те, що виносилось в його розтерзанім серці, де любов і ненависть зводять битви... — Хочете відкупитись бляшкою? Ви з'їли серце батька, напоїли душу отрутою. А коли душа не могла знести пекоти отрути і закричала до світу розпачливою правдою ви натягнули на нього гамівну сорочку... запроторили в кам'яний мішок «санаторії-псиушки»...

Петро бачив, як ошерешено дивилась тисячоока заля. «Що робитиме парторг? білярдна голова? Потягнуть зі сцени? Він стряс дужим плечем, неначе вони вже насили на нього. Повів поглядом по рядах одноманітних облич. Його погляд схрестився з очима Маї. Її обличчя сяло захопленням. Такою він її ще ніколи не бачив. Він пригадав їхнє знайомство: «Мая — гарне ім'я. Чи ти знаєш, що це значить? В санскриті це ілюзія, по-нашому — маячіння. Я називаюсь Петро — з грецького скала». Але його ерудитність не розтопила холодного погляду байдужих очей. І такими інертними й насмішкуватими вони залишились до всіх його залищань.

І ось тепер з них виплескувались ніжність, захоплення, заворожуюча обіцянка... В його грудях раптово щось трісло, гаряча хвиля шугнула в голову. Блідість обличчя заплямилась гарячцю. Льодаки синіх озер заволожились слізьми. М'язи охляли. Він почув неначе чужі слова: «Мій батько героєм не був... Героєм зробила його партія... Він слухав її наказ берегти наше щастя, наше радісне життя... щоб було сонце... щоб була дружба, щоб наш вождь вів нас від перемоги до перемоги. Від імені батька і від себе я дякую партії за її піклування, за високу нагороду...» Він дивився прямо у вічі щасливої Маї. «Дякую» — це вже лише для неї... Він ненавидів себе, ненавидів ілюзію, ненавидів цілий світ... Але в грудях лоскотало щастя... Чи ілюзія щастя? Його тонкі губи склались в гіркоіронічний посміх; пригадалось: «Петро — це з грецького Скала». Авдиторія оплескувала сина героя. Петро дивився у вікно — сива хмара затягала останній краєць синяви неба. Зима не здавалась: на землю вона сипалась великими клаптями снігу. Зі стіни схвально дивився вождь Михайл Сергієвич Горбачов.

Чи тільки так Петрові здавалось?

НАЙТЕПЛІШИЙ РІК СТОЛІТТЯ

Минулий рік був найтеплішим на планеті за останні сто років, а шість із десяти найтепліших літ у цьому столітті припадають на 80-ті роки. Такий висновок зробило британське метеорологічне управління на підставі результатів щоденних вимірів температури повітря в 1800 точках Землі, а також даних спеціально обладнаних морських суден.

Учені поки що не можуть назвати точної причини потепління земного клімату. Вони визнають, що ця тенденція цілком узгоджується з теорією «парникового ефекту», яка пояснює потепління клімату посиленням забруднення атмосфери в результаті господарської діяльності людини.

Як і кожного року українці діаспори і українці на рідних землях України відзначатимуть в березні пам'ять про свого борця за волю, великого поета і мистця-малюра ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Тарас Шевченко був, є і буде, доки існує цей світ, а в ньому його земляки, найбільшим духовим велетнем України. Тому то й нема таких, яким Т. Шевченко не був би близьким та рідним.

Одного разу американський асекураційний агент запитав мене, показуючи на портрет Т. Шевченка: що це за чоловік, якого я бачу майже в кожній українській хаті?

Ріжні партії і угруповання навіть серед нашого середовища сприймають його по своєму. УНРівці розглядають як республіканця, бо Шевченко бажав України Вашингтона; націоналісти — як націоналіста, бо Шевченко понад усе ставив Україну; гетьманці — як гетьманця, бо він пророкував що «оживуть гетьмани» та молив Бога, щоб на Україні знову «блиснула булава». Навіть більшовики, підробляючи «Кобзар» — вважають його за свого. Якщо подивимось на видавництво «Кобзаря» під ріжним урядунням, то й далеко ходити не треба. Там, де стоять крапки у творах Шевченка, ми бачимо хто його перевидавав.

Хто ж був в дійсності Т. Шевченко? Чому ми вважаємо його пророком? Чому цар московський так жорстоко покарав лише Шевченка, заславши на десять років звичайним рядовим солдатом в казахські степи, без права писати, читати й малювати? Ріжні дослідники життя Т. Шевченка по-ріжному про це пишуть. Одні гадають, що така кара спала на нього через те, що він бажав волі закріпаченому козацькому народові України і багато писав про це в своїх творах. Проте й серед росіян не бракувало таких народних поетів, що бажали волі закріпаченому російському народові, але їх нікого так не покарали, як Т. Шевченка. Інші дослідники вважають, що його жорстоко було покарано за те, що належав до потаємного «Кирило-Методіївського Братства», яке ширило думку про потребу спільної для всіх слов'янських народів держави, в якій Україна була б рівноправним членом. Але ж до того Братства належали й інші козацькі нащадки! Дехто гадає, що Московщина так жорстоко розправилась з Т. Шевченком тому, що він писав за гетьмансько-козацьку славу України. Але ж знаємо, що й інші поети й письменники, навіть члени Братства писали за наше гетьмансько-козацьке минуле.

Щоб відповісти на це питання переглянемо сторінки нашої історії — часів Гетьмансько-козацької доби. Вже після гетьмана Івана Мазепи над Геть-

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

PHONE: 763-7333

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

**ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ**

манщиною нависли чорні хмари. Її автономне життя обмежувалось, але Москва, побоючись гетьмансько-козацької потужності, ще не відважувалась остаточно скасувати Гетьманщину. Лише цариця Катерина Друга доконала її своїм наказом 1764 року. Пройшло кілька десятків років після цього наказу, і горда колись старшина, обдарована дворянськими грамотами та маєтками, не була вже верхівкою волелюбної козацької нації, вона стала помосковленими поміщиками-дідичами. А вільне, як степовий вітер українське козацтво стало невільником-кріпаком. Замовкла колишня козацька слава і на козацьких землях лежачої в труні Гетьманщини запанувала мертва тиша.

І ось саме якраз тоді, коли все мовчало і бажання цариці Катерини здійснилось, несподівано для всіх прогримів пророчий голос Т. Шевченка «ОЖИВУТЬ ГЕТЬМАНИ». І сталося чудо! Приспані Московю колишні козацькі нащадки почали будитись. Полум'ям запалом був прийнятний кожний рядок невмирущого «Кобзаря». Т. Шевченко міг збудити й мертвого. Навіть в нашу добу чи знайдеться такий читач «Кобзаря» в уяві якого не постали б образи нашого козацтва і гетьманів у їхньому блиску й славі? Якби цей «Кобзар» читався як Біблія кожного дня й тепер, то, можливо, не було б того, що маємо.

Дехто каже, що Т. Шевченко ганьбив гетьманів. А певно ганьбив! Та ще й як! Він картав без жалю й милосердя тих гетьманів, що замість служити Україні, служили Московщині та Польщі. Він ганьбив їх за зрадницькі злочини, які спричинювали неволю України. Т. Шевченко називав їх «грязю Москви» та «варшавським сміттям». Він ганьбив їх за те, що службою Москві та Польщі скріплювали панування сусідів над козацькими людьми. Від Т. Шевченка перепало навіть найславнішому гетьманові Богданові Хмельницькому за його вимушену тяжкими обставинами «Переяславську угоду». Хоч згідно цієї угоди Україна і Московщина мали б мати лишень спільного царя — одної православної віри. Т. Шевченко ніколи і ніде не ганьбив гетьма-

нів лише за те, що вони були гетьмани і ніколи не картав Гетьманщини. Гетьманщина для нього була «свята» — це його душа і тіло. Т. Шевченко гостро докоряв тим нашим землякам, що нехтували гетьмансько-козацькі традиції, захоплювались чужими ідеями; «І чужому научайтесь, свого не цурайтесь». Одноразово Т. Шевченко, як батько закликав козацьких нащадків любити один одного, поважати, «ЄДНАТИСЯ», «БРАТАТИСЯ».

Що ж врешті спричинилося до жорстокого при-суду?

За свідченням на суді Андрія Андрузького члена «Кирило-Методіївського Братства», Т. Шевченко був у Братстві «НЕПОМІРКОВАНИМ» представником української партії, що мала на меті відбудувати ГЕТЬМАНЩИНУ (проф. Павло Зайцев, один з найбільших шевченкознавців нашої доби). Оці саме заміри Т. Шевченка і спричинились до його тяжкого покарання.

Яку ж саме Гетьманщину плянував відбудувати Тарас Шевченко? Як відомо з історії, наш козацький нарід був волелюбним народом. Ми знаємо, що кожний козацький старшина, а ще як він полковник, мав нагоду зробитись гетьманом через вибори, які часто спричиняли в Україні анархію та братовбивчу війну, з якої користала Варшава чи Москва або одна і друга. Часто можна чути від наших людей, що вибрані гетьмани були мов президенти на Заході, а Гетьманщина — республікою; забуваючи, що справжні президенти вибираються всенародним голосуванням, а наші гетьмани вибирались не всім українським козацтвом, а часом лише старшиною та й то не всією. Отже, фактично наші гетьмани були вибраними чи проголошуваними «козацькими монархами». Таким був гетьман Богдан Хмельницький, він щоб підкреслити свою монархічну рівність з московським царем кликав себе «Самодержцем Руським». В Західній Європі його кликали *dux Cosacorum*, тобто-«Козацький вождь». І як відомо Богдан Хмельницький без будь-яких виборів передав булаву своєму синові-гетьманичеві Юрасеві, нарушуючи попередні

козацькі обичаї. Він навіть взяв присягу від свого військового писаря Івана Виговського, що той не буде зазіхати на булаву його сина. Ось так Б. Хмельницький фактично відновив перервану татарами монархічну традицію Велико-Княжої Держави та Галицько-Волинського Королівства. Гетьман Іван Мазепа теж мав на меті передати свою булаву своєму небожеві полковникові Андрієві Войнаровському, але Москва до цього не допустила. Войнаровського схопили, вивезли на Сибір, де він і помер.

Степан ЧЕЧЕТ

РОЗМОВА З ТАРАСОМ ШЕВЧЕНКОМ

*Якби ти міг, Кобзарю, глянуть,
Який сьогодні світ настав,
То, може б разом із Богданом
Нам слово віще проказав.*

*Хоч ми «Посланіє» читаєм,
Та всує слово нам твоє —
Ми рідну мову забуваєм
І отчий край чужим стає.*

*Олесь Гончар промовив слово
Гірке, пекуче, як полин —
Коли зникає рідна мова,
То нації гуде вже дзвін...*

*А з ким на прою нам треба стати,
Щоб людям мову повернуть?
Цеж кар'єристи-бюрократи
В духовне рабство нас ведуть.*

*«Чи буде суд? Чи буде кара?» —
Запитуєш із року в рік.
Невже це плем'я яничарів
В житті прописане навек?*

*А скільки в нас іще Іванів
Давно «не помятих родства» —
Тож твого вірша про Богдана
У «Кобзареві» вже нема...*

*У цих Іванів довгі руки,
Боюсь — настане та пора,
Що наші діти і онуки
Забудуть мову «Кобзаря».*

*Якщо цей чорний день настане,
Що мові й нації вмирать,
Скажу як бард із Дагестану:
«Сьогодні ладен смерть прийнять».*

м. Черкаси, 1988

Наталія Кібець

ОБНІМІТЬСЯ Ж, БРАТИ МОЇ, — МОЛЮ ВАС, БЛАГАЮ

Тарас Шевченко

Трагедію виборного гетьманства розуміли й інші гетьмани, але не бажала розуміти козацька старшина, бо зачиналися раз і на все двері амбітним козацьким старшинам до булави. Лише багато пізніше, аж за гетьмана Кирила Розумовського, козацька старшина зрозуміла в яке велике нещастя повертали Україну вибори гетьманів. Вона з власної ініціативи вислала делегацію до цариці Катерини Другої, щоб цариця на завжди затвердила булаву в роді Розумовських. Ця петиція так налякала правлячі кола Московської Імперії, що вони не лишень відмовили проханню делегації, але не дали навіть гетьманові Розумовському померти гетьманом, бо скасували небезпечну для Московщини Гетьманщину, а Катерина Друга в своїй наказі написла: «В Малоросії, як гетьмана не буде, треба пильнувати, щоб і думати про нього забули».

Саме в монархічному Гетьманстві, Московщина і в давні, і в наші часи бачила велику небезпеку для існування Московської Імперії. Навіть Ленін у 1918 році казав до петроградських робітників, що коли на Україні буде Гетьманщина, то Росія «вернеться в кордони Московського Князівства з 15-го сторіччя». Знала про це царська Москва і знала про це більшовицька Москва, коли відповідно спрєпарувувала для своєї користі Шевченкового «Кобзаря».

На похороні Т. Шевченка, член «Кирило-Методіївського Братства» Панько Куліш прощався з ним такими словами: «Шевченко наш поет і перший історик; Шевченко перше всіх запитав наші німі могили, що вони таке, і одному тільки йому дали вони ясну відповідь. Високо над нами підняв Шевченко поетичне світло і стало видно по всій Україні, КУДИ З НАС КОЖНИЙ МУСИТЬ ПРОСТУВАТИ...» Це вже не кобзар, а національний пророк». Я ВІЧНИЙ ВАШ ДУХ НЕВМИРУЩИЙ».

Коли Т. Шевченко є наш «дух невмирущий» і коли Шевченко є нашим національним пророком, що має вивести нас до всім нам дорогою Матері-України, то ми не сміємо відкидати справжнього змісту його духового провідництва! Бо саме за цей ідеал (гетьмансько-козацький, державницький), Москва так жорстоко й покарала Шевченка.

Тож не обмежуйтесь рік-річно на святах Шевченка співом про те, що «Оживуть гетьмани»; «Незрячі прозрять — німим отверзуться уста»; «розірвуться кайдани», а перегляньмо свої помилки і візьмімось за діло разом, як українці, як нащадки колишнього вільного козацтва.

З МОЇХ СПОГАДІВ

(Чернеча гора очима школяра)

Коли з могили великого Тараса, що на Чернечій горі біля Канева, скинули чавунного, пофарбованого на біле, великого, виконаного в стилі українського барокко хреста та встановили на ній металеву по-стать поета, було заповіджено урочисте відкриття того пам'ятника. Про цю подію було широко голо-шено по радіо і в часописах.

На врочистість вирушила і моя школа, яка місти-лася на подвір'ї Покровського монастиря, що на Львівській вулиці — Перша Київська Українська Школа імени Т. Г. Шевченка. Директором її був, на той час св. пам'яті Володимир Дурдуківський.

Увечорі, напередодні відкриття, вирушили ми, ки-яни, пароплавом. На покладі, з одного боку розмісти-лася капела «ДУМКА» з Нестором Городовенком на чолі і наша школа з В. Дурдуківським і іншими вчи-телями та ще одна школа, наскільки я пригадую ім. І. Франка, що містилася на Дорогожицькій вулиці.

На другій стороні покладу розмістилася капела «Рух» — скорочено для «Російсько-Український Хор».

Коли пароплав рушив, то почалися співи. Співали обивді капелі по черзі. Першою почала співати «Дум-ка». Співали «Рече та стогне...» Після цього співав «Рух» — «Волга мати родная» і щось про Стеньку Разіна. Співав «Рух» і українські пісні, але не міг він зрівнятися з могутньою «Думкою», до якої приед-нався наш шкільний хор, який і сам по собі був вели-кий і сильний. Заколисаний співами, гуркотом ма-шини пароплава і п'яним повітрям, незчувся я як міцно заснув.

Прокинувся вже вранці, коли пароплав минав цілий ряд водяних млинів що, як великі човни, були прип'яті до берега, а їхні лопаті колеса швидко руха-лися могутньою течією Славути. Внедзові наш пароп-лав причалив до берега і ми всі піднялися на гору до могили поета.

Коли почалося відкриття пам'ятника промова-ми начальства, ми учні (та й не тільки учні!) подалися схилом гори в чагарник де, біліючи, як клапті берез-невого снігу, лежали уламки поторощеного надгроб-ного хреста.

Не було його бережно знято і залишено як істо-ричну пам'ятку, як зробили б це охоронці могили, якби була їхня воля. Ні! Було його, по дикунському, потрошено і скинуто схилом гори. Власне за малень-кими шматками того хреста шукали наші учні. Але, на жаль, маленькі шматки його були давно, мабуть, позбирані а добивати хреста ні в кого руки не підій-малися.

Коли ми повернулися до могили, то там, на східцях до пам'ятника стояв якийсь поет і деклямував свого вірша. Читав він без почуття, сипав словами як горо-хом перед відносно невеликою групою людей, що стояли перед пам'ятником. Люди що сиділи довкола на траві купками, споживаючи розкладену перед ними їжу, співаючи «Заповіт», інші пісні на слова Шевченка та народні пісні, мало звертали увагу на офіційне відкриття.

АНДРІЙ ЛАТИШКО

ДОПОМОЖЕ КУПИТИ
або ПРОДАТИ

апартаменти, будинки,
бізнеси, котеджі і фарми

Прошу телефонувати:
236-2666 — бюро
620-4953 — дім

CHOLKAN CORPORATION • REALTOR
5302 Dundas St. W., Toronto, Ont., M9B 1B2.

Naturopathic Clinic

Vis Medicatrix Naturae

Д-р Галина СРОЧИНЬСКА, М.Д., Н.Д.І

Д-р Лідія ДОБОШ, М.Д., Н.Д.

(ЗІЛЛЯ, ГОМЕОПАТІЯ, ДІЄТА,
АКЮПАНЧЮР, ГІДРОТЕРАПІЯ,
ФІЗИОТЕРАПІЯ)

ЛІКУВАННЯ:

алергій, артрити, ревматизму, простуди, болів го-лови, мігрени, виразок шлунка, нестравности, над-мірної ваги, паразитів системи травлення, болів спини, хворіб шкіри (екземи), жиляків, налогу ку-рення, профілактика збереження доброго здоров'я.

1595 Bloor St. West, Subway: DUNDAS WEST,
Toronto, Ont., M6P 1A6 Тел.: 534-0050

ЗДОРОВИЙ і СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE FUTURE BAKERY

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські
страви у нашій каварні

відкрито 7 днів у тижні!

735 Queen St. W., Toronto, Ont.

Tel. 368-4235

Перед від'їздом додому наша школа відвідала че-пурну хату, що містилася недалеко могили, де і я впи-сав своє ім'я в книзі відвідувачів.

В двадцятих роках, десь між 1924-м до 1927-го, жила наша родина в Києві на Лук'янівці на Федорівському завулку ч.10.

Будинок, в якому ми жили був власністю в той час вже досить літньої жінки Олени Лаврентіївни Соко-ревич. Там же жила її старша сестра Марія Лаврентіївна Жуківська. Дівочого прізвища їх я не прига-дюю. Було в Олени Лаврентіївни два сини — старший Всеволод і молодший Ростислав, з якими я здружився і часто бував в їхньому приміщенні.

Одного разу звернув я мою увагу на невелику олійну картину, що висіла на стіні. Була вона розмі-ром коло 35-40 см. довжини на 14-15 см. висоти, на-мальована на дерев'яній дощечці.

На ній був намальований літній чоловік з бородою й у фартусі коло теслярського верстата. В правому, нижньому куті малюнка стояв підпис: Т. Шевченко.

Олена Лаврентіївна пояснила мені, що то є їх дід, якого намалював Тарас Григорович. Був їх дід, прізвище його, на жаль, не втрималося в моїй пам'яті, торгівцем. Мав на подолі велику крамницю, а жив він зі своєю родиною на Горішньому Валі над Подолом.

Крім торгівлі кохався в теслярстві. Мав також хист до малювання. Була в них досить велика садиба, де на середині двору росла кремезна липа, під якою був стіл, а коло нього лавки. І стіл і лавки виробу самого діда. За тим столом, погожими літніми вечорами, ро-дина вечеряла, пили чай, гуторили перед сном, відпо-чивали. Тарас Григорович приятелював з їх дідом, го-стював у них, не раз сидів під тою липою.

Розповіла Олена Лаврентіївна про такий випадок: Одного вечора за тим столом крім родини сидів Тарас Григорович, а напроти сидів якийсь панок, службо-вель якоїсь державної установи. Цей панок без упину розповідав про свою службу і про свої в ній успіхи. Шевченко пильно на того панка дивився, раз-по-раз поглядаючи на свої руки, які тримав під сто-лом. Через деякий час він вииняв щось з-під столу і зі словами — «А хто це є?», поставив те на стіл. То було, зліплене з хлібного м'якишу погруддя того пан-ка. Схожість була разюча, тільки в погруддя'ніс був ще більший, а панок мав великого носа, бараболею.

В. Калкатино

Пригадуючи своє життя у країні «Перемагаючого соціалізму» — мені доля судила перебувати там майже чверть століття — приходиться на думку один з «геніальних» заповітів «мудрого» Ільїча: «Два кроки вперед, один назад...»

Хто мав нещастя проживати там у ті часи, знають, як нас «напомповували» політграмотою. Правда, вона скоро вивітрювалась з пам'яті, але «заповіт» про кроки «вперед і назад» ми вивчили не з теорії, а з практики. Коли Кремлівський уряд відчував, що вже дуже туго «закрутив гайку» — тоді командує нижчим посіпакам: — «Давай назад!» Та обережно трохи й відступлять.

Згадався мені «крок назад», який Кремль зробив у середині 30-х років, після жажливих 1932-33-х р.р. коли мільйони українських селян влада виморила штучним голодом, а в містах засланнями й розстрі-лами знищила свідому українську інтелігенцію. Було то перед страшною «єжовщиною» 1937-38 р.р., що теж знищила мільйони українського населення.

Тоді в Харкові був «Дім Агронома», яким могли ко-ристуватися працівники установ, пов'язаних із сіль-ським господарством. У самому земельному відділі було більше, як 400 службовців, та в різних с/г. «тре-стах» працювало чимало агрономів й іншого персона-лу. В «Домі Агронома» після праці сходилися служ-бовці — читали газети, журнали, а дехто грав у шахи чи доміно.

Запам'яталося мені, як у березні (здається 1935 р.) вшановували в «Домі Агронома» нашого пророка Та-раса Шевченка. Промови я не пам'ятаю, думаю, що так як і завжди підкреслювали «дружбу» поета з ро-сійським народом. Співав хор, було трохи декляма-цій, всунули якусь і російську пісню. Заля була запо-внена, як кажуть, «по береги».

На закінчення хор заспівав «Заповіт», як і завжди пропускаючи куплет: «Поховайте та вставайте!...»

І тут для декого трапилася неприємна несподіванка: всі присутні встали й заспівали разом з хором. В залі була більшість мужчин, то й спів став таким голос-ним, могутнім, що, як кажуть, «стеля підіймалася...»

Не пам'ятаю, щоб після того у Харкові ще відзна-чали «Шевченківські Дні».

“PROMBANK” INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

І ще згадується подія, свідком якої я була, думаю, що то було теж тоді коли «крокували» трохи назад.

При Харківському Драматичному Театрі ім. Шевченка (колишній «Березіль») існувала Молодеча Студія. Одного разу харків'яни були приємно здивовані, прочитавши в афіші, що артисти Молодечої Студії виставляють п'єсу Т. Шевченка «Катерина».

Я вирішила обов'язково побачити ту виставу. І хоч то було багато років тому, деякі сцени закарбувалися в пам'яті та стоять перед очима, немов би я бачила все те вчора...

Постановка була не подібна до тих, що мені доводилося бачити раніше. На мою думку, на виставі «Катерина» залишився вплив «Курбасівських» постановок.

На початку вистави всі артисти, загримовані, готові до виконання ролей, стояли перед спущеною завісою. На першому пляні Катерина з дитиною на руках і москаль...

Під час вистави на мене найбільше враження зробила артистка, що грала роль Катерини. Я була зачарована цим молодесеньким селянським дівчатком — спочатку веселим, безтурботним, наївним, щирим... — «Полюбила москалика, як знало серденько...» Та й віддала йому тіло й душу.

Заля була переповнена. Ззаду й біля стін «муром» тиснулися глядачі.

Спочатку публіка досить спокійно слідувала за перебігом вистави, але після тяжкої сцени прощання Катерини з батьками, після слів матері: «Іди від нас!» в залі відчулося нервування, в різних кінцях — зідхання. Коли ж відбулася зустріч з москалями — почався в залі якийсь рух: рипіли стільці, хтось не міг спокійно сидіти, напруження зростало...

А вже, коли Катерина, залишивши дитину у лісника на порозі, стрибнула у річку, зчинилося щось неймовірне: схлипування, голосний плач; когось, в істеричі, виводили із залі... Сама я не пам'ятаю добре, як я вискочила за двері, очуляла тільки на свіжому повітрі.

Після того п'єса «Катерина» із афіш зникла.

Ще хоч згадати про добу «Шістдесятників» — то була, як казали, «відлига» — або ще один «крок назад»... — Доба Василя Симоненка, Ліни Костенко, Володимира Івасюка, та й «нема їм числа».

У ті роки ми з чоловіком передплачували із України журнали: «Вітчизну», «Дніпро», «Перець», «Літературну Україну». Там тоді можна було щось вартісного прочитати, а нам хотілося знати чим «дихає» наша рідна земля.

У журналі «Вітчизна» прочитала я досить цікаве оповідання (прізвища письменника не пам'ятаю), але дещо з його твору залишилося в пам'яті.

Десь на фабриці відзначали «День жінки — робітниця» — 8-го березня. Як водиться, спочатку нудна промова, нагородження «ударниць» і концерт.

Звернула я увагу, що декламували українські вірші і, навіть, конферансьє оголошували по-українському.

Після кількох виступів, раптом у залі почався якийсь рух, шепотіння: «Вже приїхали, приїхали»... Всі повернулися до дверей.

Увійшли три молодих бандуристки, вдягнені в однакові вишиті блузки та у довгих чорних спідницях. Їх зустрів грім оплесків.

Співали українські пісні, під акомпаньямент бандур, а після кожної пісні бурхливі аплодисменти і безкінця вигуки: «Біс! Біс!» Публіка ніяк не хотіла їх відпустити.

Нарешті, одна з них, дякуючи за таке тепле, щире вітання, вибачилася, що на жаль, вони мусять уже від'їхати, бо на них чекають ще в багатьох місцях. Випровадили їх уставанням з місць і знову оплесками.

Хоч події, про які я згадала, може, на думку тутешніх «советознавців», були незначними проявами національної свідомості, та, як видно, Кремль розцінював це по-іншому. І після обережних «кроків назад» — звичайно повторював несамовиті «кроки вперед», коли знову нищили безліч наших людей.

А я, пригадуючи все це, хочу закінчити свій допис твердженням Василя Симоненка: — «Ніхто не перекреслить мій народ!»

Аби ми самі себе ТУТ не перекреслили, бо тяжко вболіваючи примусовою русифікацією в Україні, ми, у вільному світі, самі добровільно успішно американізуємось...

Л. Дончук

КРЕДИТОВА СПІЛКА

при Церкві Св. Покрови (Торонто)

дає позики і платить високі відсотки
від ошадностевих вкладів.

ST. MARY'S (Toronto)

CREDIT UNION LTD

832 Bloor St. West (near Shaw St.)

Tel.: 537-2163

4 Bellwods Ave.

Tel.: 360-8355

ЯКЩО МАЄТЕ ФІНАНСОВІ КЛОПОТИ

- при купівлі або направі авта,
- при купівлі нового урядження хати,
- при консолідації всіх боргів,
- при купівлі або перебудові дому, —

РАДИМО ВІДВІДАТИ
КРЕДИТОВУ КООПЕРАТИВУ
ПІВНІЧНОГО ВІННІПЕґУ

Вона радо допоможе Вам усі ці
клопоти усунути!

NORTH WINNIPEG CREDIT UNION LTD.

544 Selkirk Avenue

Winnipeg, Manitoba R2W 2M9

Telephone: 586-8460 і 584-8469

РІЧАРД І ЛЕСЛІ БАХИ ТА ОЛЕСЬ БЕРДНИК

Річард Бах, нащадок славного композитора, автор кількох «бестселлерів» — «Чайка Йонатана Лівінгстона», «Ілюзії», «Поміст», — а оце впарі зі своєю дружиною Леслі, також фантастичного твору «Один», обоє цікавили Олеся Бердника, який телефонічно й письмово порозумівався з ними. У наслідок братерства Любови, за дозволом О. Бердника, подаємо в перекладі дещо з листування й інтерв'ю із Бахами, яке буде, найправдоподібніше, поміщено у журналі «Всесвіт».

«Дорогий Друже Річарде!

Передаю Вам найщиріші вітання від співробітників та читачів часопису «Всесвіт», де опубліковано прекрасний твір «Ілюзії». Численні шанувальники Вашої творчості та ідей, залюблені в незрівняну Чайку Джонатана, вітають також Вашу чарівну Дружину, знімку якої ми оприлюднили в журналі. Бажаємо Вам обом щастя і здійснення найсокровенніших мрій та задумів.

Мільйони українських читачів захоплені ідеями, закладеними в творі «Ілюзії», і хотіли б знати Вашу думку щодо багатьох проблем сьогодення і грядущого поступу людства. Просимо відповісти на кілька запитань — якнайповніше.»

17.X.1989

Щиро Олесь Бердник

«Дорогий Олесю!

Яка пречудова приємність слухати Вашого голосу, поза словами у телефонній розмові, відчуті духа у Вашій прекрасній українській мові.

Та я сумніваюсь чи схочете витратити п'ять років на вивчення англійської мови, а я певний, що Леслі і мені потрібно б дві декади аби вивчити українську.

Позаяк ми призначені [ ]* члени цієї ж самої Родини зростати разом, усвідомлюючи, що ми разом скарбниця цих самих вартостей, тому нехай буде мені дозволено (і кожному хто читатиме оцю нашу розмову) запропонувати вивчити есперанто?

Це досяжна мова кожному, легка для вивчення (я чув, що високо насажені можуть порозуміватись нею справно вже в одному тижні!), і це звільнить нас від вузлів перекладачів. Бо якщо нам доведеться спотикатися, тоді нехай спотикаємось ми через наші слова, а не третіх осіб.

Ви є, без сумніву, завершений есперантист. «Годя, мі пароляс есперантон нур іомете.» Одначе, я є швидким учнем, і, якщо Ви погодитесь із моєю пропозицією, я наздожену Вас при заході цього року.

Дякую Вам щиро за Вашу книжку, Вашого листа і цікаві питання.

Читаючи «Апостолів Безсмертя», знаходжу, що ми поділяємо безліч підходів, надій для будучини.

Це подивляюче, що оці прекрасні гуманні ідеали могли видаватися загрозливими старим авторитетам, і що за це Ви були гнані й переслідувані! Але ж які горді повинні б Ви бути у своєму серці, що Ви вибрали оці найвищі шляхи й найвищі принципи, стаючи напр'ю із такими наслідками. Ми застановаємось, чи у нас вистачило б настільки відваги, якщо б наше життя стояло у такому пляні.

Ми вітаємо Вас, Олесю!...

... Ми всі є дітьми світла, гадаємо, й поза нашим мисленням, — ми всі одна душа. Котре із відкриттів є більш захоплюючим від оцього: відчуті між нами дзеркальні відблиски у цьому морі, що передше було їх, страхітливим Не-нас, мовлячи різними язиками, живучи в чужих Різних Культурах?

... А зараз до Ваших інтригуючих питань:

Катастрофа сучасного технологічного «прогресу» очевидна для кожної мислячої істоти. Розум і серце прагне достойної, гуманної альтернативи. Ми вже формуємо групи та об'єднання односторонніх для пошуку нетрадиційних шляхів у пізнанні та одухотворенні суспільства. Нам близькі ідеї Вашої Чайки та Месії про оволодіння глибокими силами ества, щоб прорвати низку історичних та космоісторичних стереотипів псевдоральності, вийти на небувалі площини самоусвідомлення та самотворення.

Що Ви можете сказати з приводу цього?

Ми бачимо будучність нашого спільного світу не в масових, але в індивідуальних змінах. Масові переміни є найперше продуктом кожного з нас, виростаючого й вивчаючого індивідуально, даючи нашу згоду певним життєвим шляхам, і забороняючи інші.

Існує космічний закон: все, що ми зберігаємо нашою думкою, здійснюється в досвідченнях. Якби там не гратись із цим, воно здійснюється. Візьмім химерну думку про «Жирафу», от для прикладу, і незабаром знайдеться якась жирафа у нашому переживанні. Загляньте у її допитливі очі, вдивіться у м'який ніс, оцю прекрасну шию — вдягніть картину у сріблице, синяве чи рожеве, або золотаве світло, — глядіть, числіть години, і з бігом обставин, жирафа знайде нас.

Так, як з подарунками, які приносимо світові, так із нашим хотінням, так із самим світом, якого ми визволимо від прадавнього безглуздя. Затямте ті думки-ідеї, дійте так, немов наша доля є продуктом нашого покликання, і через віру та вперту тяжку працю для найбільш улюбленого, світ у який ми віруємо [ ] сповниться довкруги нас [ ] у тридименсійності — наша візія опанує нас так радісно, як ми держали її саму.

Закон обіцяє неминучі зміни, хоч не запевнює їх без досвідчень і невдач, складних хвилин для справжнього віруючого.

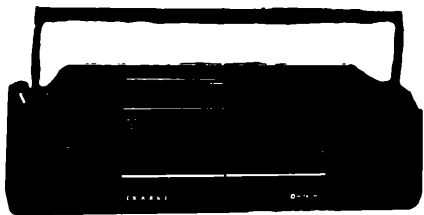
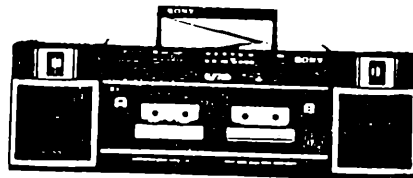
Коли йдемо на узбережжя, аби побачити красу сходячого сонця, йдемо не думаючи про сліди, що їх залишаємо відбитками на піску, йдемо до світла у небозводі. Забажає хто йти нашим слідом — це його свобода рішення — якщо стануть з нами, мо-

SONA

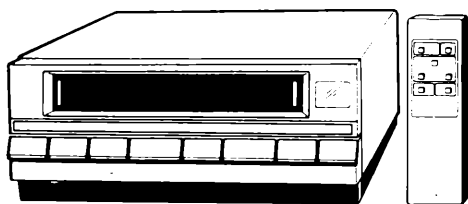
HI

FI

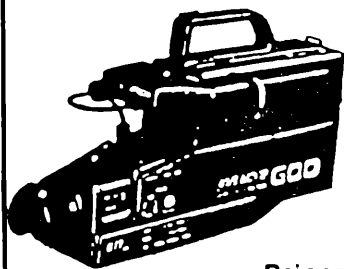
УСЕ НА УКРАЇНУ

HITACHI TRK-W330

SONY CFS-W365

Великий вибір відеомагнітофонів (VCR),
телевізорів, стереосистем, багатохвильових
радіоприймачів (з діапазонами довгих, середніх і
коротких хвиль ФМ і АМ), стереомагнітофонів і
іншої звуко- і відеоапаратури.

ORSON OV-9000

HITACHI VT-727

HITACHI
VM-3280

НАПРУГА 110-220 вольт
ЧАСТОТА 50-60 герц.

ТЕЛЕВІЗІЙНА АПАРАТУРА
ВПОВНІ ВІДПОВІДАЄ ПРИЙНЯТІЙ НА
УКРАЇНІ СИСТЕМІ SECAM

NATIONAL PANASONIC
NV-M7EN

Всі товари — продукції відомих світових фірм — SONY, JVC, AKAI,
AIWA, NATIONAL, PANASONIC, SHARP, HITACHI, TOSHIBA,
SANYO, SANSUI і PHILIPS

МИ ПРИСТОСОВУЄМО СОВЕТСЬКІ ВІДЕОКАСЕТИ НА КАНАДСЬКУ СИСТЕМУ

SONA

HI

FI

1520 STEELS AVE. W.
(AT DUFFERIN)
(416) 738-9955

232 RIDEAU STREET,
OTTAWA, ONT.
(613) 238-7090

же їм пощастить знайти схід сонця, а, може, не бачитимуть його.

Ми думаємо про нашу місію на землі, як про найбільш поступову, вершину людської любови, якою ми маємо бути. Не сумніваємось, доведеться втратити давніх приятелів, давні родини, — алеж по деякому часі, — найдуться нові. Через ці досвідчення нескінченна сила світла супроводить нас, веде нас домів.

Леслі і я побоюємось організованости, бо знаємо, що найкращий спосіб знищити прекрасну ідею, — є організування ради ідеї.

Уявіть собі зустріч двох на емеральдовій полонині, високо над морем; сівши в затінку зеленоколючих дерев, там починається їхнє знайомство. Кошичок чорного хліба й сира між ними, чиста весняна питна вода, достатньо часу сказати йому чим вона стала, а йому, пояснити збагнені принципи. Не сумніваємось, що цей день тихої розмови може стати найкращим із прожитих днів.

А зараз зустріньте цих самих двоє людей на цій же полонині, під цими деревами, він усвідомлює собі, що вона «капіталістка» й заявляє їй, що він «комуніст». Чиж буде цей день прекрасним?

Це не наша гуманність, що розклинює нас, роблять це оці наличники; коли ми вибираємо ведучих, статути й символи, ми применшуємо нашу справжність. Яка приємність зустрічати людей подібних ідеалів, зустрічати їх без прапорів, транспарантів, членських білетів; ми думаємо, — це найтепліша дорога вітання.

Українські ентузіясти духовної альтернативи висувають ідеї про необхідність підготовки людської свідомости до кольосальних футурологічних потрясінь в найближчому часі. Можливо, питання має стояти про перехід людини до нової форми буття, до повної трансмутації в інший стан. Чи Ви і Ваші американські послідовники працюєте в цьому ключі? Чи бачите реальні можливості для такого метаморфозу?

У кожную хвилину, кожний із нас є ідеальною відбиткою нескінченного життя. Ще заки почався час і простір, ми були такими, і, якщо зйдемо у безчасовий простір ігрового майданчика, надалі будемо такими ж. Видимий фізичний світ, думаємо, є скринькою пісочку для свідомости, де ми сотворюємо наші обмежені авантюрки-пригоди. Тут ми вільні вірити, що можемо страдати і вмерти (хоча, пригадуємо, що життя не є смертне); ми усвідомлюємо, що стоїмо на грані тисячолітньої катастрофи (спроможні успішно змінити оці падіння); нам дано волю вірити, що ми є майстрами ілюзій, які ми вибрали, або, що ми є їх безсильними жертвами.

Реальність, гадаємо, є байдужою. Реальне: життя, любов, буття, бачать нас такими, як в дійсності є, як його зразкову рефлексію. Воно не поділяє наших ігор, ілюзій, і вірувань. Воно навіть не-свідоме їх. Як любляча мати дозволяє дитині гратись уявленнями — одного дня дитина є королем темряви, а другого вона є принцесою світла — так і Любов дозволяє нам гратись бажаннями у безко-

нечному світі, збудованому на уявленнях, сильніших від граніту і карбонної сталі. Любов знає нас як Своїх ідеальних дітей, і коли ми приходимо до мів, погравшись, Любов не питає нас у що ми прикидалися, але чого ми навчилися? Не питає нас Життя, які маски ми надягали, чи прикидалися «добрим» чи «злим», але як справно ми висловили Любов?

Найінтереснішою для нас метаморфозою є переміна індивідуальної свідомости, нашого зростаючого пізнання, хто ми в дійсності є і спричинені цим коженденні переміни в нашому житті.

Якщо людина свідома, що вона є зразковою відбиткою нескінченного життя, приміром, вона втрачає зацікавлення у деструктивному й убивчому й не погоджується з ними. Вона не підтримує стремління, які наставляють людину проти людини, але насолоджується пригодництвом, яке, якраз, зближує нас.

Вона залишає свою працю у заводі ракет, атомних реакторів, чи в мілітарних установах і вибирає натомість уліпшення портативних машин переміни сил сонця й вітру в електричну енергію, або навчає дітей музики.

Принцип Життя не обізнаний з вірою в смерть, чи ця віра відноситься до однієї ластівки чи соняшних систем поглинених (машрумінг — це слово вжите при вибуху атомної бомби — означає зростання грибоподібного колоса) всесвітними сонцями. Науковці піддають думку, що Земля правдоподібно переживе декілька мільярдів років, без огляду на те, який вибір ми приймемо. Якщо виберемо деструктивний і заперечуючий життя, зразок паразита на планеті, тоді, в одному із наступних періодів еволюції будемо еліміновані й пісня еона чи як там, інша життєформа промостить собі дорогу знайшовши нові горизонти для свідомости у місцевому просторі й часі.

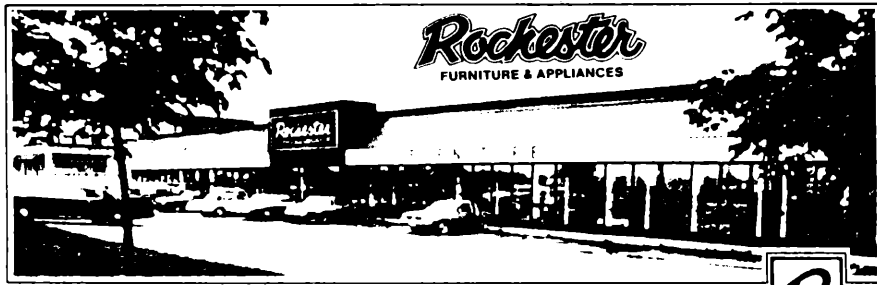
Але ж, ми як порода захоплення життям на грані... як близько можемо підійти до знівечення і все ж таки зберегти себе в останню секунду, коли усе сповидно вже втрачено? Леслі й мені здається, що ми це бачимо в сьогодні, коли Ваш подиву гідний Михайло Горбачов, націлений об'єктив Ваших бажань для світового миру, вирішив, що нічого нам вивчати із нуклеарного розбою й спрямовує нас усіх на безпечні шляхи.

Так небагато в нас гарантій, так, як і космічних законів, хоч вони і незмінні. Одне певне: Ми всі виживемо. Поза нашим іграшковим знанням про простір і час, ми вже є, тут і тепер, незнищимі у виявах вічного життя.

В Україні створена Ініціативна Рада Альтернативи, куди входять письменники, вчені, філософи, студенти. Обговорюється думка про потребу Світового Центру Альтернативи, про створення Зоряного Братерства Народів Планети. Ентузіясти такого форуму могли б розглянути надзвичайні заходи для порятунку світового життя й розуму. Чи Ви бачите реальні можливості для формування такого Духовного

- Спальні
- Ідальні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраци
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E. Mississauga, Ont.
 (1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошують Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

Центру? Що з свого боку могли б запропонувати?

Альтернативна Рада, — це преславна ідея! (Тут, Олесь, ми віримо, що ця якраз ідея не була випадком перекладу... Рада, а не Консиліум).

Відкритий форум можливих розв'язок був би ставкою ідей, куди б ми приходили освіжувати наші дороги. Виявлення ідей є грандіозним катализатором для змін. Якщо ми спроможні уявити індивідуальне і світове будуче, вільні від кайдан і па-сток попередніх генерацій, — ми зможемо здійснювати оце будуче. Кожна ідея має свою силу й справжню посвяту й жорстко тяжкий труд.

Пізніше воно захоплює других із нами й змінює наш Світ. Рада прибере форми про які вирішать найпотужніші уми і насажені прихильники, і якраз ці форми можуть очистити цивілізацію, зараз готову до позитивних перемін. Ми є породю, яка вдовольняється розважаннями, якщо ж ми почуваємо, що ідея може бути приємністю, ми це здійснимо.

Чи не було б приємністю, приміром, хоч час від часу влаштовувати 24-годинні світово-сателітарні сесії умового шторму по телевізії? Найперше узгіднивши, котрі будуючі ідеї стоять на столі обговорення, даючи нагоду тим, хто спроможний, найосновніше звільнити оці незвичайні розв'язки нашого буття?

У книжці *Один, Леслі і я* зобразили будуче, в якому зникає поняття війни, тоді коли найкращі світові вояки відкрили, що вони можуть збагачуватись вигравучи на телевізійних екранах воєнні ігри... у світі, коли уявна боротьба стає глядацьким спортом. «Чому б ні?», ми думали, пишучи книжку.

Якраз минулого тижня чули, що підприємство в Каліфорнії з двома джетовими літаками почало обертати нашу фікцію в дійсність. Топ Ган Авієйшен, продає полети в цих літаках, які пілотують досвідчені пілоти, кожному хто бажає літати у божевільних битвах, стріляючи електронічними крисами в інших, таких же гравців, взявши на відео всю боротьбу для спогадів. Не так вже й багато потрібно зробити, аби це молоденьке підприємство

ввело нас у вимірний світ, — так, як ми обоє собі й думали.

Інші ідеї? Деякі американці обурюються, коли чужинці закупають нашу країну... Ми захоплені цим. Якби українці, росіяни і китайці купували американську землю, так швидко як це роблять німці й японці та британці і, якби так в Україні можна купити американцям! Тоді, ми були б впевнені, що наші армії будуть розпушені... Чейже ж було б божевіллям бомбити Ваші хмарочоси у Чикаго і Лос Анджелесі; ми були б божевільні атакувати наші власні надбання в Києві!

Навіть символічні ферми вдовольняли б на початку. Якщо б Українська РСР віддала, скажімо, декілька акрів (у відповідній віддалі від Чорнобиля, самозрозуміло) і продавала, от, одну квадратну п'ядь землі американцям, висилаючи нам червонозолоті *Засвідчення Права Власності Радянської Землі* в українській і англійській мовах кожному купуючому, я впевнений, що такого лясинного, дименсійного продажу не бачено через усі віки. Ви потопали б у американських долярах (що б вони й були ще варті), ми були б гордими землевласниками: а тому, що новаторство поширюється вперек США (Хто, річ ясна, запропонував би взаємні інвестиції примхливим українцям), так поширено б неможливість американсько-радянської війни. Непогані жнива із декількох акрів рілля!

А тепер... уявіть, що сталося б, якби ми взаємно могли інвестувати у наші міста!

Чи вітаємо ми Міжнародну Альтернативну Раду? Клянусь, що так!

Ви, напевне, знаєте, що Україна задовго до Французької та Американської революцій витворила прекрасні форми народовладдя, котрі відомі світові як Козацька Республіка. Проте жорстока імперія безжалюбно знищила осередок свободи. Ми на довгі століття впали в інферно деградації та бездуховності. Лише тепер Нація пробуджується і шукає достойних шляхів для космізації свідомости, для утвердження нового щабля буття. Що

Ви побажаєте Українському Народові у цей час історичного іспиту?

Ми бажаємо нашим дорогим українцям друзям повного цвітіння усього, що вони досягли: Свободи бути тими чим вони самі захочуть бути; сили вияву найвищого розуміння життя й любови — як тільки це їм мріється; іграшкової уяви перебудови їхнього життя, індивідуально й громадно, аж до грімких полетів творчої могутности; використання нагоди стати для всього світу зразком подиву й захоплення аж до наслідування їх.

А понад усе, бажаємо Вам любови.

Річард Бах

Леслі Паріш-Бах

* Нам невідомо, що такий знак у фантастів означає. — М.К.

Валерій ШЕВЧУК

ПОТРІБНІ КАРДИНАЛЬНІ РЕФОРМИ

Рік, що минув, — безсперечно, унікальний за насиченістю першорядними, далекосяжними подіями в нашому громадсько-політичному бутті. Чи переживали ми коли-небудь такі дванадцять місяців поспіль? З чим порівняти це тектонічне двитіння всього, що вчора видавалося тривким і незрушним, що бурхливу повінь у нас і ще бурхливішу в країнах Східної Європи, цей дужий шквал новин?...

Вражаюча, важка, обнадійлива весна сподівань і діянь.

Зістарившись, століття раптом відчуло пробудження своїх молодих, творчих сил, означилось лавиною змін у всіх сферах життя.

Якими ж подіями передовсім увійде до анналів рік 1989-й?

У зв'язку з цими епохальними подіями «Літературна Україна» поставила відомим українським письменникам такі три запитання:

1. Яка подія в республіці в 1989 р. була на Ваш погляд найважливішою?
2. Найважливіша подія в масштабах Союзу (також за минулий рік).
3. Ваші надії на новий, 1990 рік.

Нижче друкуємо відповідь на ці запитання визначного нашого письменника Валерія Шевчука. — Ред.

1. Я поставив би питання ширше: не «подія», а «події», бо громадське життя минулого року було у нас настільки багате, що зводити його до однієї події було б обмеженням, через це я з калейдоскопу всього, що діялося, виділяю, на мою думку найістотніше:

а) Прийняття Закону про державний статус української мови. Вважаю, що це подія величезного значення, бо в багатьох українців з'явилася

надія, що кричущі спотворення в національній політиці почнуть ліквідуватися. Але це поки що тільки надія, сам же закон, як на мене, вельми недосконалий — там залишилися всі можливі лазівки для чиновництва, щоб зробити його нечинним, а формальним актом. Обговорення закону виявило кілька речей, які раніше відчувалися, але явно на поверхню не виходили: з одного боку, на Україні є чимало людей, котрі не байдужі до своєї Батьківщини, а з другого — в неї самої, в її мови, культури виявилось немало не тільки противників, а й озлоблених ворогів, у тому числі й серед командно-бюрократичного апарату. Це свідчить про те, що впроваджувати в життя закон про державність української мови буде зовсім не легко, навіть у такому куцою, урізаному вигляді, як його затверджено. Однак надія на краще майбутнє нашого народу, його мови й культури все-таки виникла, і це вже мені особисто дає більше енергії для праці.

б) Установчий з'їзд Народного руху України, який сформував громадську політичну організацію, по-справжньому інтернаціоналістську — цей термін вживаю у властивому йому значенні, а не як синонім російському шовінізму, — небайдужу до болів та проблем України, бо хоче не приховувати моральні й соціальні рани шматтям словесної демагогії, а лікувати їх, в міру можливості, чи, принаймні, з'являти — перша передумова для того, щоб їх позбутися. Становлення Руху, на мою думку, має саме тому принципове значення, бо в нас відсутній плюралізм партій, а кожен самодержавець, природно, виявляє тенденції до узурпації влади, тим самим претендує на безконтрольність і беззаконня (останні вибори нам чудово показали, як це робиться), що й породило в нашому суспільстві аномалії. Шалені атаки проти Руху бюрократії свідчать про те, що вона цілком усвідомлює для себе, що коли з'являться суспільні структури, нею не керовані, — вона мимоволі підпаде під громадський контроль, а тим самим рано чи пізно порушиться її самовладний комфорт, принаймні, в своїх діях та вчинках треба буде на це зважати. Але Рухові для того, щоб стати повноцінною громадсько-політичною структурою, необхідно мати багатотиражну пресу: газету, журнал і видавництво.

в) Фестиваль сучасної пісні «Червона рута» в Чернівцях, який з'явив, що ми маємо творчо спроможну молодь, котра вже не хоче оспівувати «смерічки» і «чічки» в солоденько-старомодних піснеспівах, а здатна творити модерні музичні форми, політичну, злободенну пісню, може з'являти своїх зірок естради і захоплювати у сферу української культури молодь, особливо міську. Шалені атаки застійників проти цього свята свідчать про його перспективність і живу силу. Вважаю, що Міністерство культури УРСР скомпрометувало себе гострим осудженням цього свята; очевидно, й досі вважає, що його місія не розвивати українську культуру, а притлумлювати її, втримувати у хуторянських, провінційних формах, тобто свідомо

гальмувати її розвиток. Культура мусить розвиватися вільно, бо регламентація її — це боротьба з нею, похід проти неї.

г) Вихід у світ перших книжок та журнальних публікацій забутих чи відкинутих українських письменників: В. Підмогильного, В. Винниченка, М. Хвильового, М. Драй-Хмари, Б.-І. Антонича, П. Филиповича, М. Грушевського, О. Турянського та інших, а також з'ява «Літопису Руського» в українському перекладі, що започатковує повернення українському народові його історії та історичних джерел.

д) Заснування всеукраїнської асоціації українців, що поклало край холодній війні між Україною та її діаспорою.

2. Найважливішою подією в СРСР, безперечно, був II З'їзд народних депутатів, який також дав нам надію, що зможемо стати на демократичний шлях розвитку. З другого боку, З'їзд виявив, що в країні існує потужна гальмівна сила, яка прагне знову відкинути нас назад до тоталітаризму й диктату.

3. Надії на 1990 рік разом з тривогами. Спершу про тривоги. Перша тривога для всіх «неросіян» — це антиленінська ідея удержавлення російської мови для всього СРСР. Це одразу перекреслило б завоювання на місцях, у республіках — удержавлення національних мов — і знову вивело б русифікацію у сферу державної політики, отже, викликало б подальшу ескалацію міжнаціонального напруження. На мою думку, російська мова має бути державною тільки для Російської Федерації за умови, що в автономних республіках та областях побіч з нею удержавляться й національні мови.

Друга немала тривога: перебудова відбувається в сфері духовній, а в матеріальній — аж ніяк. Потрібні кардинальні реформи.

Третя тривога: міліція зміцнюється не для боротьби із злочинністю, а для поліцейських акцій супроти власного народу (події у Львові, Червінцях під час проведення «Червоної рути» тощо).

Четверта тривога: рішення зробити партійну пресу двомовною, що є безперечним актом проти української мови, порушенням закону про її державний статус, а закриття, як планувалося, однієї з газет («Радянська освіта» чи «Культура і життя») — було б ще одним антиукраїнським актом, адже

Україна нині й так на одному з останніх місць у світі за випуском газет та журналів. Таким же дискримінаційним актом не можна не вважати зменшення кількості паперу для українських видавництв — і це в той час, коли українська культура й так перебуває в неможливих умовах, отже, це ще один супроти неї похід.

П'ята тривога: недостатня активність у досягненні економічного суверенітету республіки, адже всім відомо, що з України вивозиться левова частка продуктів, нею вироблених. Кожна республіка має годувати себе сама, а лишки продавати за вигідними собі умовами.

Не знаю, чи не буде маніловщиною говорити про надії. Хотілося б багато чого, а передусім, щоб мій народ вільно й забезпечено жив і без жодних утисків та дискримінацій розвивався б культурно й духовно. Щоб людина не боялася виходити на вулиці, де її чекає бандит чи міліціонер з дубинкою, щоб вільно могла думати й висловлюватися, щоб українець не відчував себе людиною другого сорту, а був активним і вільним будівником життя на рідній землі. Перше, що для цього потрібно, щоб уряд УРСР був урядом у повному розумінні цього слова: діяв, уболівав, піклувався б за свій народ, не панував би і не визискував, не забирав зароблений і вироблений ним хліб насущний, а був добрим, турботливим батьком. Щоб не забороняв його національну символіку, добивався повернення в лоно України забраних університетів та інститутів, боровся із засиллям всесоюзних міністерств та відомств, за екологію краю, дбав би про людей із заражених Чорнобилем земель, щиро піклувався б, навіть боровся за розвиток української культури, збільшив би кількість українських газет, журналів, видавництв, а не скорочував би їх, розвивав би масову українську культуру, кіно й театр. Щоб виводив Україну та її культуру на світові обшири, підносив державний авторитет України, а до народу ставився б з любов'ю, а не з підозрою та байдужістю. Хотілося б, щоб наступні вибори були посправжньому демократичні — хай народ висловить об'єктивно своє ставлення до депутатів. Хотілося б мати вже наступного року тверді гарантії на майбутнє, що перебудова — не тимчасова акція, а неповоротний акт; хотілося б, щоб збільшилася числом, принаймні вдвічі, українська книжка, хотілося б, щоб за любов до рідної землі люди не страждали, щоб до влади приходили не кар'єристи й людиноненависники, а щирі уболівальники за долю свого краю, щоб люди вільно дихали й працювали і щоб майбутній день не покривався нам чорним димом і мороком атомних станцій та шкідливих відходів, щоб не лисіли наші діти, щоб очистилися ріки й поля наші, щоб селянин здобув право на землю, щоб українець мав свободу совісті не на папері, а в житті, міг вірити й молитися так, як йому хочеться, щоб повністю позбувся страху, який паралізує його й досі, що знову до влади може прийти якийсь держиморда і криваво погасить вогонь оновлення та прогресу.

м. Куїв

ЗІ СКАРБНИЦІ МУЗИЧНОЇ СПАДЩИНИ

(Опера «Золотий обруч» на київській сцені)

Сценічна біографія опери Бориса Лятошинського «Золотий обруч» трагічна. Блискуча прем'єра навесні 1930 року в Одесі, подальші успішні постановки в Харкові та Києві, а також у пересувних Лівобережній та Правобережній операх, участь у виставах ославлених співаків Марії Литвиненко-Вольгемут, Михайла Донця, Івана Паторжинського, Юрія Кипоренка-Даманського і навіть включення опери до постановчих планів Великого театру СРСР, не врятувало її від безжалючих погромників національних культур.

Отримавши ярлик «формалістичної» опери, «Золотий обруч» надовго зник з театральних видноколів, розділивши долю творів Д. Шостаковича, І. Стравинського. Тільки в 1970 році опера знову звучала на сцені Львівського театру опери та балету ім. Івана Франка. Прем'єра «Золотого обруча» на львівській сцені стала значною подією. Вистава була показана у Києві та Москві. В одному з журналів писалось: «...справді сучасна партитура, сучасна за складом музичного мислення, за напруженням драматичного «пульсу». Вона безперечно належить до кращих творів українського музичного мистецтва, яке ще чотири десятиліття тому перебувало на рівні найвищих досягнень нашого століття».

За втілення «Золотого обруча» постановочну групу — диригента Ю. Луціва, режисера Д. Смолича, художника Є. Лисика, а також композитора Б. Лятошинського (посмертно) було удостоєно Державної премії Української РСР імені Тараса Шевченка.

Історична повість І. Франка «Захар Беркут», на якій зупинив свій вибір композитор, дала прекрасний і насичений сюжет для лібретто, написаного талановитим драматургом Я. Мамонтовим. Було збережено всі колізії, хіба що за винятком фіналу, який автори опери вирішили зробити трагічним. Смерть Максима в ім'я перемоги, в ім'я незалежності рідного краю і волі народу ставала кульмінацією всього твору, звучала епічним реквіємом тим, хто віддав своє життя в боротьбі із ворогом.

«Як музична композиція опера «Беркути» («Золотий обруч») є визначним явищем не тільки в нашій українській музичній культурі, взагалі бідній на оригінальні опери, але і у світовій музиці. Автор дав монолітний, з глибоким настроєм написаний твір, барвисто й мастерно його оркеструвавши», — писав під враженням київської прем'єри критик Я. Юрмас.

«Золотий обруч» втілював драматичну історичну подію боротьби українського народу із татаро-монгольськими заїдами в 1241 році й ті складні со-

ціальні процеси, що відбувалися на території Галицького князівства. Горянам доводилося не тільки вести боротьбу з іноземними загарбниками, що сплюндрували майже всю Русь, а й відстоювати свої звичаї, традиції. Ось чому і в далекі тридцяті, і зараз, опера звучить сучасно, свіжо, нагадуючи про проблеми, які не зникають, а почасти й заго-стряються.

На тлі драматичних подій, які розгортаються в тухольському гірському селі, вирізьблюються образи Захара Беркута, котрий втілює народну мудрість і велич, його мужнього сина Миксима, дочки воеводи Мирослави, яка готова розділити з рідним народом його важку долю. Цим героям протистоять зрадливий княжий воевода Тугар Вовк, грізний, безжалісний ватаг татаро-монголів Бурунда. Шість головних партій в опері «Захар Беркут». І кожна розкриває пласт буття, дає зрозуміти сутність далеких, вже легендарних в історичному поступі подій.

Багато років «Золотий обруч» оголошувався в постановочних планах Державного академічного театру опери і балету УРСР імені Тараса Шевченка, але з різних (важливих і не дуже) причин не втілювався. І ось врешті афіші сповістили про прем'єру одного з кращих наших оперних творів. Постановку здійснили головний диригент театру Володимир Кожухар, головний режисер Дмитро Гнатюк, художник Казимір Сікорський, для якого це перша робота в жанрі опери, хормайстер Левко Венедиктов. Головні партії виконуватимуть Галина Туфтіна, Анатолій Мокренко, Владилена Грицюк, Микола Киришев, Олександр Востряков, Сергій Дубровін, Валентина Кочур, Микола Шопша, Стефан Фіщич, Василь Манолов...

«Врешті ми виконали обіцянку, яку давали музичній громадськості Києва, — говорить Володимир Кожухар. — Репертуар без такого композитора, як Борис Лятошинський, без такої опери, як «Золотий обруч», не може відповідати тим завданням, що їх ставлять перед нами час, мистецтво, українська культура. Якщо іще кілька років тому можна було чимось виправдати відсутність у репертуарі неповторної і блискучої музики, то в контексті сьогодення, в контексті повернення національних скарбів нас не зрозуміють ні музична громадськість, ні народ».

»Матеріал дуже важкий, незвичний, ми давно не працювали над таким авторським письмом — доповнює Дмитро Гнатюк. Але з яким натхненням тривала робота! Ми відкривали не тільки новий музичний пласт, але й себе, як мистців. То був екзамен, про який судити нашим слухачам. Але маю сказати одне: ми збагатили свій репертуар справді непере-січним твором».

Василь Туркевич

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТІТЬ ДЛЯ НИХ
ЯК ПОДАРУНОК ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!**

ПЕРША ПЛАТІВКА ЛЮСІ ЮРКІВ

(З українського культ. життя в Австралії)

Щоби підтримати нашу молоду й талановиту співачку Люсю Юрків та спопуляризувати її відзначити вихід першої її платівки «Рідна мати моя» — Союз Українок Вікторії організував 17-го грудня в Народньому домі зустріч громадянства із самою співачкою.

Відкриваючи цю велелюдну зустріч, пані Оріся Стефин познайомила присутніх з великими успіхами нашої співачки в австралійському мистецькому світі, зокрема вокальному. Хоч Люсі ще тільки 26 років, а вона вже здобула багато нагород, перемог на конкурсах. Ще при вступі до консерваторії де було лише одно місце для 27 претендентів, своїм талантом його здобула наша Люся. Консерваторію вона закінчила з відзначенням і сьогодні стала широко відома і серед австралійського мистецького світу, і серед українського, де вона бере активну участь. Вона стала членом опери Вікторії, виступаючи в операх «Аїда», «Андрей Шенієр», «Ля Травіята», виконувала головні ролі в постановках «Пірати Пензансу», «Скрипаль на даху» та інших. Беручи участь у конкурсі співаків у Данденонгу, де брало участь 72 співаки, Люся здобула перше місце і нагороду в 3 тисячі доларів. На конкурсах вона здобувала то перші, то другі нагороди вже не вперше.

Тепер наша співачка відома й у Сіднеї, Аделаїді, Канберрі, де з успіхом брала участь у конкурсах та концертах.

На цій зустрічі вона проспівала низку арій та пісень, під акомпаньямент її племінниці студентки університету Вікі Карлстром.

Підсумовуючи, хочеться звернути увагу, що багато талановитої молоді позакінчувало вищу освіту, стали лікарями, інженерами, правниками, але дуже мало з них бачимо в нашій громаді, на концертах, на святах — їх задушила кар'єра та австралійський долар. Вони втратили українську душу, їх уже не вабить своє рідне. Тільки одиниці лишилися з своєю спільнотою, люблять своє мистецтво, рідне середовище. До таких належать найперше такі, як д-р Марко Павлишин, д-р Л. Лаврівський, д-р Ігор Якубович, Юрій Ткач, Оріся та Євген Стефанин, Ліяна Сліпецька та небагато інших. Тому ми особливо шануємо нашу милу співачку Люсю Юрків, що вона, працюючи на австралійській сцені, не відчуралась своєї спільноти, завжди бере участь у концертах, програмах свят, допомагає в громадському житті і навіть керує громадським хором у Нобл Парку, на околиці Мельборну. Виступаючи серед австралійців, вона завжди популяризує українську пісню, а тим самим популяризує й Україну, що є одно з важливих успіхів у її славній кар'єрі, в мистецькому житті.

А Союзіві Українок щира подяка, що підтримали наш молодий талант, спопуляризували, що теж є обов'язком кожної нашої організації.

Д. Н.

МУЗИКА ДЛЯ ВОДІЯ

Західнонімецькі музикознавці з експертами Технічного університету провели цікаві дослідження, аби з'ясувати, як реагують водії на ті чи інші радіо-програми. Результат виявився несподіваним. Популярні німецькі шлягери, які часто передаються в концертах на замовлення, заколихують водія, послабляють реакцію. На передачу новин реакція нейтральна. А зарубіжні пісні та інструментальні концерти підвищують тонус, знімають сонливість.

NON STOP

LOT
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреал — Варшава. Відліт
з Мірабел у вівторки і п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Банкоку. Делі і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674
в Торонто: (416) 364-2035

POLISH AIRLINES

1000 Sherbrooke St. West
Suite 2220
Montreal, Que. H3A 3G4
Phone Montreal (514) 844-2674 Toronto (416) 364-2035

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

УВАГА ВАЖЛИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ!

Фірма „Українська Книга“ в Торонто і „Внешпосилторг“ із Радянського Союзу підписали договір про висилання повнооплачених посилок — подарунків від індивідуальних канадців та організацій своїм рідним і друзям, проживаючим в СРСР.

Українська громадо! Всі митні, поштові та інші оплати можна заплатити канадськими доларями без додаткових оплат тих, хто їх отримує.

„Українська книга“ має філіали у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері, Монреалі.

Українська книга,
962 Блур стріт, захід,
Торонто, Онтаріо. М6Н 1Л6.
Телефон — (416) 534-7551.

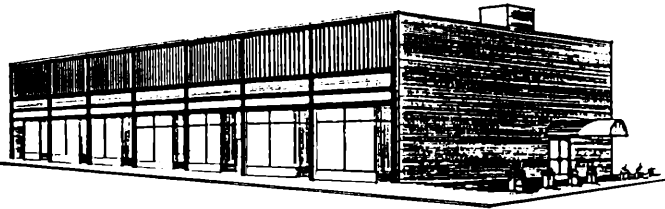

Ukrainska Knyha,
962 Bloor Street West,
Toronto, Ontario. M6N 1L6.

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКА МИСТЕЦЬКА ФУНДАЦІЯ В ТОРОНТО

Тел. (416) 766-6802

Адреса: 2118-A BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONT., M6S 1M8

Перша і єдина в Канаді Фундація українського мистецтва, заснована в 1975 р.

- Формує образотворчу Галерію-Музей
- Влаштовує виставки і продаж мистецьких творів
- Організовує конференції, доповіді, читання на мистецькі теми
- Видає книги, альбоми репродукцій, проспекти тощо.
- Ставайте членами, прихильниками і спонсорами КУМФ! Підтримуйте її для збереження і розвитку української культури!

КУМФ відкрита від понеділка до суботи (за винятком середи) від 12:00 до 18:00; у неділю від 13:00 до 17:00 год. Вступ до галерії за добровільними датками.

ПОРТРЕТ

(стаття 17-та про мистецтво)

Характер, особистість, почуття, не можуть бути краще змальовані ніж у портреті.

Портрет як форма мистецтва, що представляє людину, є найближчою до наших зацікавлень, але в той же час, правдоподібно, найтяжчою до виконання та до задоволення покупця.

Портрет — це студія людини зі всіма клопотами, щастям та потягами, які ця людина мала у своєму житті та які відображені у її обличчі.

Добрий портрет мусить мати як зовнішню, так і внутрішню або духовну подібність. При чому треба відмітити, що духовність і характер є найтяжче висловити у малюнку. Мистець є не тільки малярем у цьому випадку, але також психологом, роблячи свої аналізи він інтерпретує їх на полотні. Для цього потрібно людини досвідченої у багатьох ділянках життя, щоб не тільки могла збагнути, але також виконати таку працю. Переглядаючи історію мистецтва, ми знаходимо досить велике число мистців-портретистів неабиякого значіння: Рембрандт, Веласкез, Рейнолдс, Вермір і інші. Ці мистці створили портрети незабутні й найвищої якості. І ніхто не питає про подібність моделі, або її характер у працях цих великих мистців. Хто позував не має впливу на працю, яка є результатом того позування. Важливим є те, що мистець бачить і передає нам і за чим ми шукаємо. Хоча треба признати, що мистець мусів мати відповідну модель, яка його інспірувала і яку аналізував, щоб передати нам ці ілюзії.

Більшість портретів, намальованих у минулому, були праці на замовлення. Іронічним є факт, що хто замовляє змалювати зі себе портрет, той зацікавлений у своєму образі. Цей образ, мав би представляти щось, що особа, яка замовляє портрет, хоче бачити у собі. Або чим вона хоче бути, а не чим в дійсності є, незважаючи на те що вона може бути багато цікавішою і вартіснішою ніж вона

хоче бути. Чим людина є проявляє її характер, оснований на її минулім житті і саморозвитку. Намальований образ є одухотворений, коли уявний образ замовця є чисто фізичним, головним чином виявом рис його обличчя. З цього постає конфлікт між тим, що мистець бачить і що хоче бачити клієнт.

Якщо мистець хоче сподобатися клієнтові, то він може змалювати такий образ, який клієнт має на думці і створить портрет, оснований на примсі, не примсі мистця, а клієнта, яка не має нічого спільного ні з мистцем, ані з мистецтвом. Результат такої праці подобається клієнтові, але сумнівно чи часто така праця може бути залучена до списків мистецьких творів. З другого боку, мистець може справді посвятитися студії свого клієнта, його характеру та особливих рис, і змалювати бездоганний портрет. В цьому випадку він може навіть не дістати грошей за працю, загубити всяку можливість на дальші замовлення, але в той же час створити мистецьку річ. Мистцеві часто дуже тяжко вирішити це питання. Або створити мистецьку річ і бути засудженим ніколи не могли жити з малювання портретів, або сподобатися клієнтам і малювати досхочу, ніколи не творячи мистецьких речей.

В періодах, коли мистецтво досягало вершин і коли люди розуміли і любили мистецтво, вони залишали мистцеві рішати що малювати та як малювати. Мистцеві довіряли у його знанні та хисті. Тоді мистець брав замовлення і працював не тільки щоб вижити, але щоб провадити повне та задоволене життя.

Натомість у країнах і часах коли мистецтво піддавалось індустрії, комерції та забаві, мистець ледве міг вижити, хіба що приспособлювався сподобатися і працював під дудку клієнта, який переважно мало розуміється на мистецтві. Мистець переходить на малювання з фотографії, щоб дати подібність до фотографії, а не до особи, яку малює. Результатом являється зовнішня подібність, а не внутрішня. Матеріальна, а не духовна.

Юрій Мошинський

МОТИВИ В МАЛЯРСТВІ ІРИНИ БАНАХ-ТВЕРДОХЛІБ

ОГЛЯДИ — РЕЦЕНЗІЇ — НОТАТКИ

Ростислав ВАСИЛЕНКО

ЗДУШЕНИЙ КРИК РОЗПУКИ (Юрій Самброс «Щаблі — мій шлях до комунізму»)

Влітку 1967 року сидів я в затишному мешканні Віталія Коротича в Києві. Господар з нього був чудовий. Вишукані коньяки, смачна вечеря, приготована гостинною господинею. Нас було троє — господарі і я, — точилась невимушена розмова на різні теми. На другий день я мав зустрінутись з моєю мамою, якої не бачив 25 років (Про цю зустріч був вірш Коротича в «Літературній Україні», «Вітчизні» і в збірці «Вогонь»). В той час мама доглядала недостріленого брата, інженера Х. Т. З., випущеного Хрущовим з концтабору, де він ділив койку з кардиналом Йосифом Сліпим. Я спитав Віталія Олексійовича чи вийшло щось у них друком про роки сталінських злочинів. Він підійшов до шафи з книжками і простягнув мені одну книгу. «Беріть, — сказав — дарую». Це була «Повість о пережитом» Бориса Дьякова. «Та як я можу позбавити Вас такої книжки? — відмовлявся я. «Беріть, — відповів Віталій, — у нас лишилися живі свідки, а у вас хай хоч книжка буде».

З тих пір написано і там і тут чимало книжок про сталінський жах. Ось переді мною «Щаблі — мій шлях до комунізму», мемуарні нариси Юрія Самброта, написані там, а видані тут, Видавництвом «Сучасність», 1988, 417 стор. Ціна 16 ам. дол. Здавалося б підзаголовок розкриває задум автора показати як важко лізти тими щаблями вгору. Але автор весь час переконує читача в протилежному, свідомо лізучи щаблями «до ідеалів комунізму й до комуністичного світогляду... ставши в дорослому віці з отруєного буржуазною школою юнака — чесним радянцем» (ст.11). Самброс просить дружину, сина і дочку нікому мемуарів не показувати навіть по його смерті, аж поки не помруть всі ті, що про них згадується. Останнім умер Борис Антоненко-Давидович і ось, дякуючи «Сучасності» книга вийшла в світ.

Сталінська доба. Скільки про неї написано хоч би й у нас (І у нас є живі свідки, Віталію Олексійовичу!). Писали Семен Підгайний, Іван Багряний, Петро Воляк, Григорій Костюк, Юрій Лавріненко, Василь Гришко, Микола Приходько, Ол. Гай-Головко, Анатоль Галан, це згадати лише кількох. Ці білі книги про чорні діла Сталіна уже увійшли в історію. Але ж справа не в самому Сталінові, а в марксо-ленінській системі, що його породила. І читаючи Самброта «Щаблі», згадуються глядіатори, що в першому столітті перед Христом, приречені до страти Юлієм Цезарем славили його. «Аве, Цезар, морітурі те салютант!»

Так і Юрій Самброс, затавруючи сталінську добу все ж лишається гарячим прихильником радянської влади: «Найголовнішу, творчу частину свого життя мені судилося прожити за так званої «сталінської доби...» Мені пощастило не тільки вижити, але й вирости духово... Пощастило стати свідомим комуністом» (с.12-13). Він застерігається, що критикує «не радянський лад і режим взагалі, бо я його гарячий прихильник і будівник, а саме режим останніх років своєї до-

Відчуття краси довколишнього світу, його Боже-ственне буття, стало основою не тільки світосприйманням невідомих свіжістю кольорів, а й спонукало Ірину Банах-Твердохліб виплекати їх на своїх полотнах нев'янучими квітами народних почуттів.

Такі її картини, як «Українська мати на грані двох світів» (76 р.), «Україна сьогодні» (80 р.), «Катедра Св. Юра у Львові» (78 р.), «Голод в Україні» (83 р.), «Земля моя прадідівська» (83 р.), «Вінниця» (76 р.), «Сибір» (75 р.), «Хрестна Дорога української матері» (76 р.), «Церква Св. Миколи в Колодному, на Закарпатті» (77 р.), «Захід сонця в країні» (65 р.) та інші вказують на справжній талант мисткині, що розцвів дивною папороттю в безпросвітну ніч української духовості.

Суб'єктивність творчості Ірини Твердохліб — це відношення зафіксованих зором художника різноманітних явищ природи, коли ж її душа — це відбиття неповторної краси українського пейзажу, якого вона, мов казкова жар-птиця воскресила своєю уявою.

Ірина Твердохліб має неабияке чуття і уміння прислухатися до биття серця рідної України. Від цієї самопошвасти в неї на палітрі творчості яскравіше любов, те найсвятіше почуття спалаху і горіння для чести та слави утраченої Батьківщини. Та її глибока і незгасна любов проявляється навіть в портретах її доньки Оріси чи в картинах українських соборів та храмів.

На емалевих своїх полотнах Ірина Банах-Твердохліб розгортає перед нашими очима цілу екологію живих істот, а вся її творчість переплітана квітучим верболозом у різних сферах уявного чи дійсного перебування. Творячи свої мистецькі цінності, такі, як, «Земле моя, земле» (81 р.), «Коні у степу» (83 р.), «Святоіванівська ніч» (81 р.), «Мандрівники», «Церква Різдва у Ворохті» (82 р.), малярка досягнула вершин морального почуття, що було виплекане гордістю українського духа. Тому духові найбільше Ірина Банах-Твердохліб і завдячує як мистець.

Дякуючи своїй допитливості в шуканні розв'язки існуючих в творчому пориванні проблем, вона і спромоглася досягнути недосяжного, а саме досконалости не тільки в малярстві, а і в графіці, емалі, кераміці та в батіці.

Утверджена у непохитній вірі творчого горіння, майстер живопису, Ірина Банах-Твердохліб, для нас, українців, була і залишилася казковою дівчиною з рідних її Винників, що коло Львова. Видко, колись, заколисана шумом багатоголоного лісу княжих околиць, їй в ті далекі дитячі роки, незримими тіннями пращурів було схвалено подарувати магічного пензля віків, з тим, щоб вона загодя, могла ним створити і горе і славу цілого українського поневоленого народу. Той незримий дарунок Ірини Банах-Твердохліб зберегла кризь ціле своє життя і використала його для слави і чести всіх нас живих і мертвих, і ще ненароджених її земляків.

Юрій Буряківець

ЗДОГАД

— Що намальовано на цій картині: схід, чи захід сонця?

— Безперечно, що захід.

— Чому ви такий упевнений?

— Тому, що я добре знаю цього художника. Він ніколи рано не встає.

би, так звану «сталінську добу» (с.13). Систему ж захищає. І як влучно підходять тут слова І. Багряного (про якого Самброс теж пише) в його драматичній повісті «Морітурі». Каже Штурман до дижурного в тюрмі: «Доложи Цезареві, що морітурі вітають його! Скажи йому, що бувші ветерани революції, а тепер приречені, биті по обличчю орденами й партбілетами, тавровані найбруднішими іменами, мащені по голові людським калом, в ім'я його — вітають Його!»¹

Самброс — інтелігент. Йому зараз (якщо живе) 94 роки (до речі, розходження — сторінка «Від Видавництва» подає його рік народження 1894, а «Вступне Слово» 1896). Він самотужки здобув вищу освіту і кандидатський науковий ступінь та одержав урядове звання «Заслуженого вчителя республіки». Він українець, але в молодому віці (24-26 років) не підтримав боротьби за Україну, а просидів ті роки нашої державності у батьків в Тростянці. Симпатії автора від початку революції були на стороні більшовиків. Описуючи загибель Андрія Заливчого в боротьбі за радянську владу, Самброс зазначає, що «він був щирим комуністом — революціонером і патріотом свого народу» (с.44). Тисячі вояків УНР аж до останнього Зимового Походу, що вкрили кістками свою і чужу землю, теж були патріотами свого народу. В свідомості автора борються дві сили — комуніст і українець. Це не нове в нашій історії. Ці дві сили нуртували і в свідомості Хвильового. Видатний теоретик українського націоналізму С. Николишин писав у 1939 році, що М. Хвильовий заслуговує на місце в пантеоні найбільших основоположників українського націоналізму.² Ці протиріччя Хвильового довели його до пострілу собі в скроню. Самброс був на його похороні, глибоко вражений. Пізніше будучи «гарячим прихильником і будівником радянської влади», як він нам заявив у «Щаблях», Самброс теж не раз думав про самогубство, навіть плянував його до найменших деталей. Ми бачимо переродження в ментальності автора в міру того як розвиваються історичні події. Українське мислення в нього набирає все більше питомої ваги. Описуючи патріотичну агітацію часів війни Самброс каже, що «то була якась навмисне однобока й короткозора агітація. Проповідь патріотизму з тупою настирливістю зводилась до одного — любити над усе Москву! Радіо й газети, романи і пісні, вірші й скетчі — без кінця вихваляли Москву. Любити Москву — це й є патріотизм!» (397). І далі Юрій Самброс як українець не витримує і робить висновок: «Друга Світова Війна фатально стала для України черговим історичним етапом вимушеного національного нівелювання та «общеруської асиміляції» (с.405).

Хоч автор і зазначає на самому початку книги «Я — комуніст. Не за партійною приналежністю, бо я не член КППС і не був ним ніколи. Але будучи позапартійним, — я все ж комуніст» (с.9), простудіювавши всі його мемуарні нариси хочеться сказати — ні, дорогий земляче Самбросе, ви не комуніст, то Вам так здається. Все, що у Вас є людське, інтелігентне, українське — заперече Ваше твердження. Ви — українець і чесна людина. От тому на цьому місці і хочеться висловити признание Видавництву «Сучасність» за випуск цієї надзвичайно цікавої книги. Юрій Самброс закінчив ці спогади в 1957-му році, рукопис ходив по руках в шестидесятих роках, його навіть сьогодні при всій

«гласності» в Україні не надрукують, бо це є відверта, щиросердечна, неприхована і безсумнівна сповідь українця, хоч і радянського.

Це книга і для широкого загалу читачів, і для тих хто цікавиться українською культурою та літературним процесом. Читач знайде дуже цікаві дані з життя М. Хвильового, О. Олесь, М. Вороного. Але найбільше уваги і місця в своїй книзі Самброс присвятив своєму другові Борисові Давидову (Антоненкові-Давидовичу). З розділу «Охтирське сузір'я», куди входило кілька ентузіастів очолюваних Борисом, як він зве свого друга через всю книгу, Самброс веде нас всіма життєвими і творчими дорогами Бориса Антоненка-Давидовича, аж до його, як помилково думає автор, загибелі в роки терору після вбивства Кірова. В свої спогади Самброс включив листи Антоненка-Давидовича до нього від 1928 до 1934 років. Листи ці, на мою думку, більш відверті ніж двісті листів до Дмитра Чуба (Нитченка), я би сказав — спонтанніші. Навіть рядки Сосюри включені в один —

»О, як крицево вірю я,
Що день визволення настане,
І шабля золота моя,
Мазепи, гетьмана Івана,
Над трупом ката засія!» (с.357)

Зрештою листи до Самброса, ідейного друга молодости, писалися імпульсивніше ніж листи 40-50 років пізніше, після всіх жахів і заслань, до далекої Австралії. Але коли взяти листи всі разом, писані і до Самброса і до Нитченка, то складається враження цілоти про цю вийняткову обдаровану, інтелігентну і благородну людину, Бориса Антоненка-Давидовича.

Багато є згадок про агронома Матвія Довгополюка, теж з «Охтирського сузір'я», який пригрів молодого художника, різьбяр-гравера Івана Лозов'ягу (Івана Багряного), і познайомив Самброса з ним. Згадується про поему «Скелька» та описано як Багрянний сам друкував і випустив свою збірку поезій, надрукувавши на обкладинці «Видавництво САМ», за що потрапив до в'язниці, бо САМ розшифрували як «Спілка Анархічної Молоді». Самброс помилково знає, що Лозов'яга назавжди виїхав на Далекий Схід, зовсім обірвав поетичну творчість, бо його душу юнацьку і творчість безвинно розстріляли. Цікаві подробиці з біографії Олесь, що так і не повернувся в Україну та вмер в 1944 році в Празі, про його сина Ольжича (Кандибу), що згинув тоді ж в нім. концтаборі, про Вороного, що повернувся в Україну і що з того вийшло.

Не в усіх питаннях можна погоджуватись з автором. Дивує, наприклад, його твердження «треба визнати історичну, революційно-клясову доцільність проведеного Сталіном знищення куркульства. Той хто вважає диктатуру пролетаріату за конечний, історичний щабель до комунізму, той не може не визнати правильності кроку, вчиненого Сталіном» (с.256). Але тут же він різко критикує методи нищення, методи «локшини і м'ясорубки» та вірить, що десь за пів століття марксівська історія засудить ті методи. Хоч Самброс і справедливо навіщує жах голоду (згадуючи їх три), його теза про т.зв. «куркульство» незрозуміла і непростима.

В розділі «Вітчизняна війна та роки після неї» Юрій Самброс критикує організаційну роль всіх установ у

запіллі в Камишлові в Заураллі, а в педагогічному училищі, де автор працював, через хамство і державно-мордівське керування, не можна було втриматись. Вісті з України не доходили. «Лише згодом почали долітати глухі вістки, що на окупованій території України шириться «націоналістичний рух» якихось «бандерівців», що там є якийсь президент Мельник» (с.394). Самброс заявляє, що його особисті переживання і настрої «були, безперечно, радянсько-патріотичними: «Я був і лишився прихильником лише радянського ладу і втрачати його не мріяв. Але гостро хотілося поліпшення радянського режиму, що існував, у бік знищення сталінської системи м'ясорубки і гніту, хотілося бачити гуманні принципи керування радянськими людьми» (с.395). От в цьому і є кардинальна політично-ідеологічна помилка автора, бо гуманні принципи керування людьми неможливі при системі «диктатури пролетаріату», породженій вченням Леніна. Це за його вказівками у 1918 році «було скасовано усі розпорядження Центральної Ради та її Генерального Секретаріату, поширено на територію України чинність Ленінського Декрету про землю та постанови Уряду РСФРР.»³

Самброс щиро обурюється з приводу вибуху російсько-великодержавницьких тенденцій під час війни. Він обурюється на Сталіна, який в своїй промові-тості на бенкеті маршалів і генералів в травні 1945 року сказав: «Я п'ю перш за все за здоров'я російського народу, тому що він є найбільш видатною нацією серед всіх націй, що входять в склад Радянського Союзу. Я підіймаю тост за здоров'я російського народу не лише тому, що він є керівний народ, але і тому що він має ясний розум, стійкий характер і терпіння.» (с.406) І далі Юрій Самброс з українською національною гідністю логічно аналізує ці провокативні слова Сталіна. Він зазначає, що у великоросів, як пануючої нації, не могло існувати національно-визвольних рухів. Натомість він згадує наші партизанські загони (УПА), що боролись проти Росії і Німеччини, кримських татарів і їхні антируські військові загони, дагестанців, що післали Гітлерові в подарунок найкращого жеребця, білорусів, лотишів, литовців, поляків. Самброс обурений геноцидом кримських татар, дагестанців, масовим виселенням українців з Галичини, Буковини, німців з Поволжжя. Росіян це не торкнулось, вони ж мали «ясний розум», не провинились. Цікаво, що Самброс не згадує Р.О.А. та К.О.Н.Р., як російський спротив. Може тому, що і ця військова формація, і політичний центр виникли поза територію СРСР.

Цікаву ще деталь заторкнув Самброс у «Щаблях», те що оминають наші літературні критики — це творче і людське падіння Остапа Вишні після заслання. Його антиукраїнська книжка «Самостійна дірка», його безліч т.зв. «гуморесок», скерованих проти УПА, ОУН, УГВР, УНР, і нашої еміграції — це дно української нищоти. Кращих синів нашого народу, що життя кляли на вітар України Вишня називає «продажними українсько-німецькими націоналістами, панськими лакузами, ворогами радянського народу (sic!), вихованцями гестапо та інших гадючих гнізд, наволоччю, що кублилася по схоронах у Західних Обл. стях Радянської України» і т.д.⁴ Пише Самброс «заслання Остапові Вишні дурно не минулося: переляк, обережність, скованість, якась штучна, казенна тема-

OVER
30
YEARS OF
SERVICE

CHOLKAN

ПОНАД
30
РОКІВ
ПОСЛУГ

КУПНО, ПРОДАЖ та ОЦІНКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ
CHOLKAN CORPORATION • REALTOR

Real estate — Appraisals

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО:

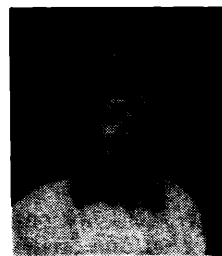
527 Bloor St. W., Toronto, Ont., M5S 1Y5 (416) 532-4404

OTHER BRANCHES:

2336 Bloor St. W., Toronto, Ont., M6S 1P3 763-5555

5302 Dundas St. W., Etobicoke, Ont, M1B 1B2 236-2666

Main St., Port Sydney, Ont, P0B 1L0 (705) 385-2983

Chevrolet Oldsmobile

3200 BLOOR ST. WEST

236-1011

КОВАЛЬСЬКА ХРИСТЯ

— НАЙЛІПШИЙ ВИБІР НОВИХ І ВЖИВАНИХ АВТ; НАЙКРАЩІ ЦІНИ!

— Христя Ковальська допоможе Вам купити або винайняти відповідне авто, полегодить позикку, гарантію тощо.

Фахова і солідна обслуга, можна порозумітись українською мовою.

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

тика й залізаний стиль його нових фейлетонів... Вже потім ніколи, аж до своєї смерті у 1956 році, він не писав так талановито, як за молодих років, до заслання» (с.268).

ЩО НОВОГО В КАТАЛОГАХ НА 1990 РІК?

(Книжкова продукція в Україні)

Минулого року аналізуючи каталоги 17-трьох видавництв в Україні, ми підкреслили, яка була різниця поміж кількістю назов запланованих видати українською мовою і російською. Тоді кількість російськомовних видань перевищувала українські на 775 назов (українських — 1171, а рос. — 1946). Можна було сподіватися, що в зв'язку з перебудовою та удержавленням української мови справи покращаться хоч з цього боку, але, на жаль, сталося навпаки, в деякому відношенні погіршилося. Якщо минулого року В-во «Дніпро» планувало видати 195 книжок, то на 1990 рік — лише 182, а з них 40 рос. мовою, тоді як минулого року було рос. мовою заплановано 28.

«Радянський письменник» минулого року — 169 видань, з них 21 рос. мовою, а тепер лише 157 видань, але рос. мовою збільшено до 28. Лише «Молодь», «Веселка» та «Мистецтво» трохи збільшили свої пляни. Зате В-во «Вища школа» яке минулого року запланувало видати 502 назви рос. мовою, а лише 45 українською, цього року знизило свої пляни до 15 назов українською і 58 російською.

Ще гірше виглядає справа у В-ві Київського Державного університету, яке працює під опікою «Вищої школи»: тут на 116 російських видань заплановано видати лише 5 прим. українською. Здавалося б, що такий заклад, як університет мав би показати приклад у перебудові й українізації, але вийшло навпаки — повний занепад видань рідною мовою. Так готують нові кадри з нашої молоді!

На жаль, пощастило розглянути каталоги лише сімох видавництв. Але коли б можна було дістати решту, зокрема такі, як «Наукова Думка» — Академії наук, «Техніка», «Донбас», «Таврія», «Урожай» та інші, то підсумки були б, мабуть, ще гірші.

Одночасно ж преса повідомила, що Україна на цей рік одержить на 16% менше паперу, ніж минулого року. Також виглядає, що справи з папером ще погіршають, бо Держкомвидав ще минулого року повідомив, що на 1990 рік він не гарантує забезпечення папером, а пропонує видавництвам своїми силами діставати папір! І це робиться в той час, коли російські В-ва мають можливість друкувати свої видання великими тиражами, а для України та інших республік приділ паперу весь час зменшують. Для прикладу варто згадати, що такого третьорядного російського клясика, як Плещеев (1825-1893) видали тиражем 400 тисяч, а спогади про славного нашого поета й перекладача з багатьох мов, зокрема, античних, Бориса Тена (Хомичевського) лише 6 тисяч; а «Василь Стефаник у документах і фотографіях» — 10 тисяч. Також і розстріляного, а тепер реабілітованого Гр. Косинку (Вибрані твори) видали лише 15 тисяч.

Кінчає Юрій Самброс книгу про його шлях до комунізму «Щаблі» описуючи долю своєї сестри Зіни, фельдшера, інтелегентної особи, чоловіка якої інж. Чеслава Янчевського знищили в 1938 році. За те, що вона розшукувала свого чоловіка її арештували, в хаті лишився самотній син, учень 8-ої класи, якому НКВД казало, що батьки вороги і треба за них забути. Війна застала сестру і сина разом, мати пухла з голоду і син щоб врятувати їй життя пішов до української поліції, бо там були добрі харчові приділи. Син згинув, а проти сестри автора запровадили нові репресії, виселивши з Харкова на Північ. Розповіддю про сестру Зіну і закінчує Самброс свою книгу «Щаблі», але лишається враження незакінченості. Живучи в час останньої війни на Заураллі автор не мав правдивого наświetлення подій в Україні під час війни. Він пише що «від поранених, які побували на українському фронті й лікувалися в Камішлові, я із здивуванням чув, що українське населення далеко не скрізь і далеко не завжди зустрічає Червону Армію приязно. Розказували, що якась ціла «сумська армія» передалася на бік ворога, що чимало українців ішло самоохотно в німецьку армію, що в боях Червона Армія брала багато полонених солдатів німецької армії, які виявлялися українцями...» (с.394).

Прочитавши цей монументальний твір «Щаблі» насувається думка — як може українець після всього пережитого, баченого, знаного, і передуманого лишатися переконаним комуністом і прихильником радянської влади? Хвильовий, Скрипник та інші знайшли вихід у власному револьвері, а вони ж не бачили всього і не пережили того, що бачив і пережив Самброс. Звичайно, не можуть всі кінчати самогубством, і не треба, але живучи далі в тій нелюдській системі лишатись комуністом і радянцем, це те ж саме, що бути тим нещасним римським глядіятором який перед смертю кричав — Ave, Ceasar, Morituri te salutant! Твір «Щаблі» є здушеним криком розпуки української душі, що вибрала хибну дорогу в житті — щире ідейне служіння комунізму.

- 1) Іван Багряний. «Морітурі» стор. 45.
- 2) Микола Хвильовий. «Вальдшнепи», стор. 6-35.
- 3) Українська Радянська Соціалістична Республіка, Київ, с. 128.
- 4) Остап Вишня, том 7, стор. 135.

ЛЬВІВСЬКИЙ ВІСНИК «ПРОСВІТИ»

Вийшов перший випуск Інформаційного вісника «Просвіта», який видає Львівська обласна організація Товариства української мови імені Тараса Шевченка (тираж 5000 примірників).

У слові до читачів наголошується: «Наше невідкладне, постійне завдання, наше мета — збереження, відродження і утвердження у всіх правах, у всіх сферах суспільного і культурного життя народу МОВИ, існування якої є одним з гарантів — існування України і українців. Товариство є найактивнішим учасником боротьби за державність нашої мови — і в цьому вона матиме постійну підтримку «Просвіти». Хочемо, щоб державність ця зазначена була не лише на папері, а увійшла у нашу свідомість, у наше життя, допомогла нам відчутти й самих себе людьми державними, відповідальними за долю власного народу,

Досі чекають на видання спогади В. Гжицького «Мої побратими», альбом «Дніпрові пороги» Дм. Яворницького, цікава повість лікаря Бабенка з Кічкасу «Шляхом бурхливим» — про боротьбу козаків проти нападів турків і татар, 4 томи великого твору Гната Хоткевича про Тараса Шевченка (Цей твір був знятий з друку після відомого листа Сталіна, а сам автор загинув в дорозі на заслання) і інші.

На жаль, немає в каталозі на цей рік і якихось виняткових видань з творів забутих письменників або наших клясиків. Але з кращих запланованих можна згадати нове видання історичного роману Юрія Мушкетика «Яса» — про героїчне життя і боротьбу кошового Запорізької Січі Івана Сірка; твори в 2-ох томах Миколи Зерова; Мих. Старицького «Заклятий скарб» — фантастична повість; Гната Хоткевича роман «Довбуш» (перевидання); Юрія Щербака роман «Лікарі» та про Чорнобиль «Причини і наслідки»; Б. Антоненка-Давидовича повість «Завищені оцінки», що пролежала під забороною 20 років; «Щоденник» О. Довженка; І. Іванова «Колима» — спогади. Також спогади дружини Гр. Косинки Т. Мороз-Стрілець про чоловіка та літературне життя минулих років — «Голос пам'яті»; «Реєстр війська запорозького» з часів Богдана Хмельницького; Хвильового «Сині етюди» (перевидання) та твори в 2-х томах Миколи Куліша. Певно будуть цікаві і спогади Юрія Смолича «Записки на схилі віку».

При цій нагоді варто нагадати, що давно пора б перевидати такі видання, як «Архів Запорозької Січі», істор. повість П. Куліша «Михайло Чарнушенко» О. Довженка «Україна в огні», І. Нечуя-Левицького істор. повість «Ієремія Вишневецький».

Немає в пляні ні Гончара, ні Ліни Костенко та інших видатних сучасних авторів. Дивує всіх, що при такій скруті з папером мають друкувати нове видання російською мовою «Пушкін в житті» Вересаєва тиражем в 200 тисяч, хоч у 1986 році воно було надруковано тиражем в 200 тисяч в Білорусії, мабуть, на вимогу Москви, як і це видання, що має вийти в Україні. А чому б його не видати в Україні українською мовою? Такими ж високими тиражами заплановано видати російською мовою кілька російських клясиків та сучасних авторів, а на видання українських авторів — немає паперу! Більше того, навіть Дм. Яворницького «Історія Запорізької Січі» та інші його твори заплановано видати російською мовою. Зрозуміло, що за царських часів він змушений був писати ті твори російською мовою, але чому тепер їх не перекласти й не видати українською? Адже це відповідало б і тим постановам про поширення вживання української мови та її державність.

Можна б сподіватися, що Спілка українських письменників та київська «Літературна Україна» скажуть своє слово з приводу тих неподобств, що сприяють дальшій русифікації України.

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

PALADIN INSURANCE LTD

Тел. 239-7392

Павло Колодій Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3

Homeowners
Tenants
Commercial
Automobile
Life
Disability

GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine

УКРАЇНЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі
- імпортовані і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень — 691-5712 і увечорі — 762-3508

РОМАН ДЕМКІВ

ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ПРИЙНЯЛИ ДО ПЕН

28 вересня 1989 р. сталася в Монреалі історична подія — на своєму 54-ому Конгресі в цьому місті міжнародна спілка письменників ПЕН прийняла в свої члени новостворений Український Центр письменників України.

Конгрес почався в неділю 24 вересня в Торонто, в середу перенісся до готелю «Бонавантюр-Гільтон» у Монреалі й тут закінчився бенкетом в п'ятницю 29 вересня.

В Конгресі взяло участь близько 400 делегатів з 57 країн світу. Між його учасниками були теж українці — делегат письменників України, поет Микола Вінграновський і поетеса Ірина Дибко-Філіпчак від Нью-Йоркського Центру ПЕН з дочкою Мартою Шраменко.

В своїх резолюціях Конгрес, між іншим, критикував «нав'язування» американської культури «латинсько-американській нації» Порто-Ріко, засудив Китай за криваве придушення демонстрацій та ув'язнення щонайменше 50 письменників і Румунію за придушування культури й людських прав.

«Письменники» — писала з цієї нагоди монреальська «Де Газет» від 2 жовтня — «знали, що все це засуджування матиме малий вплив на репресивні сили. Але вони знали також, що, як письменники не висловлять відверто своєї думки, то мало хто другий це зробить».

Слово, що його виголосив на Конгресі українською мовою делегат письменників України Микола Вінграновський варте того, щоб з його змістом ознайомилися якнайширші кола української громадськості (воно було вже надруковане в більшості наших газет — Ред.).

Після цього, Конгрес одноголосно прийняв українських письменників у члени ПЕН. Їхнього представника вітали з цим успіхом — теплими словами президент ПЕН Рене Таверніє й оплесками та стисканням руки делегати різних народів.

Крім українців, Конгрес прийняв до ПЕН чехів і словаків. Таким чином до цієї спілки належать тепер письменники 92 народів.

Зустрічі Миколи Вінграновського і Ірини Дибко з українською громадою.

Коли скінчився Конгрес, обоє наших поетів мали зустрітися з українцями Монреалю. Їхні зустрічі мали характер літературних вечорів, на яких вони читали свої твори й ділилися з присутніми своїми враженнями з Конгресу.

Виступ Вінграновського відбувся 30 вересня в елегантному вестибюлі «Української Резиденції», урядовому будинку для старших віком осіб.

Організатором зустрічі був комітет, що його очолювала працівниця Української Секції Міжнародного Відділу «Радіо-Канада (Сі-Бі-Сі)» Олеся Чехут.

Наш визначний поет своєю невимушеною поведінкою й щирістю зразу наладнав близький, дружній контакт із своїми слухачами, любителями української поезії. Він не тільки поет, але й знаменитий рецитатор, майстер живого слова й цікавий оповідач. Свої твори він читав з пам'яті, змінюючи голос і тон, залежно від змісту даної поезії, і тільки зрідка заглядав на мить до книжки, в якій вони були поміщені. Присутні захоплено оплескували почуте, а коли автор думав уже кінчати, просили його читати ще і ще.

Наступного дня, в неділю 1 жовтня, Відділ Організації Українок Канади під проводом Стефанії Звонук улаштував у просторій залі будинку УНО літературний вечір ві-

домої в нашій діяспорі поетеси Ірини Дибко-Філіпчак. На вечір прибули здебільша жінки, члени й приятельки цього товариства. Поетичні твори Дибко читала її дочка Марта й сама авторка. Було приємно й радісно на душі, що наша діяспора збагачує українську літературу поетичними творами таких талановитих і роботящих письменниць, як Ірина Дибко.

Друга частина вечора була присвячена Конгресові ПЕН. Учасниця цього з'їзду пояснила, яке велике значення для нас має факт, що Україна належить тепер до цієї міжнародної організації, яка захищає письменників в 92 країнах світу. Вона захоплено розповідала про виступ Миколи Вінграновського й про те, як багато делегатів голосно вітали в його особі український народ і тиснулися до «нашого козарлюги», щоб потиснути йому руку, а він розгублено питався: «Пані Ірино! Пані Ірино! Що вони хочуть від мене? Що вони хочуть?»

«Такої величавої хвилини» — сказала Ірина Дибко — «я в своїм житті ніколи ще не переживала.»

Адольф Гладилевич

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ!

Українська Австралія нарешті прокидається, позіхає, розплющує очі і раптом бачить, що Україна ще існує, живе і бореться за свою долю!

Першою ластівкою був у нас голова Товариства української мови поет Дмитро Васильович Павличко. Але, як кажуть, апетит приходить із їжею. Розсмакувавши Павличка, захотіли Володимира Олександровича Яворівського, одного з чільних діячів Народного Руху, та ще письменника і (хто б міг про таке мріяти раніше) депутата до Верховної Ради!

Павличкові припала тяжка Сізіфова праця: зустрітися з усіма громадами в Австралії і проламати товстезну стіну нашого еміграційного незапам'ятого, єдиного, ортодоксального ПАТРІОТИЗМУ!

Бо хіба є де ще такі завзяті і щирі патріоти, як у діяспорі?! Не легко прийшлося і Володимирові Олександровичові. Мабуть, він тої «екзотичної» Австралії і не бачив, бо ж все зустрічі із людьми, своїми й чужими політиками... Одним словом і Яворівському ми дали добре прала...

Але своїми полум'яними промовами і щирістю він нас таки перемиг. Переконав, що крім нас є ще патріоти... в Україні. Гадаю ми роками мріяли, чекали цих гостей з Рідного Краю. А коли з'явилися вони; захоплюємося ними, розпинаємо, а слухаючи розповідь про Чорнобиль, ридемо гіркими сльозами...

І, як завжди воно в житті буває, в незвичайних обставинах виходять на поверхню незвичайні люди. Так сталося з нашими письменниками політиками на Україні. І тут між нами люди, яких знали роками і поважали та не знали їм справжньої ціни, а виступив Яворівський, вдарив по струнах нашого серця, розповів про дітей Чорнобиля і в Сідней лікар спеціаліст Ігор Коцюмбас оббиває пороги всіх і вся і отримує ліків на чверть мільйона! А такий чин породжує ланцюгову реакцію, інші люди до

**Complete
Home
Comfort!**

- Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- Продаж і обслуга домашнього ogrівального устаткування
- Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel. 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST CO. 2299 BLOOR ST. W.

нього приєдналися, приклали своїх сил і праці.

Вісімдесят два ящики допомоги, зведені, запаковані, безкоштовно полетіли на Україну. І збір ліків триває й по інших містах Австралії.

Полетів Володимир Яворівський, а я досі згадую, як воно було, як наші земляки реагували на промови...

Сидимо в залі, чекаємо на його виступ.

— З яких земель цей Яворівський? — питає мене кумець.

— Не певна, здається з Вінничини.

— Отгакої. А я думав він земляк, хотів підтримати, якби знав, — не прийшов би.

Після розповіді промовця, видно патріотизм кумця розширився на сусідні області, бо каже: — піду запрошу до себе в гості, якщо прийде, дам на Рух сто долярів.

Навіть мій землячок, з якого з проста, ніхто гроша не видавить і той під час запитань, встав виголосив десятихвилинну патріотичну промову, а пізніше урочисто дав п'ять долярів.

А ось бачу іде назустріч мільйонер без п'яти центів (як він сам раз хвалився). — Да, мовить, — сильно чоловік говорить, треба допомогти (це після того, як почув, що дев'яностодвохлітня бабуся дала всі свої заощадження в сумі вісімдесяти карбованців на Рух). Але так він і не дійшов до столу, почав розповідати про свої клопоти:

— Вклав, розумієш, частину грошей у діло, потім продав, заробив триста тисяч, а тепер турбота, якби не прохавронити, десь ті гроші приткнути, бо тепер такі часи, дивись в оба, от і кручуся, як білка в колесі.

А одна поважна пані, як встала під час питань, як почала говорити, говорити, говорити... Пізніше підійшла і дала свою лепту. Поклала п'ятдесят, і каже: — запишіть п'ятнадцять на мене, п'ятнадцять на чоловіка, а решту дайте здачі.

Пізніше один старенький пенсіонер встав і без промов дав тисячу, за ним інші...

Після виступу Яворівського, бачу всі ним захоплені. Майже всі... Бо дехто має свою Україну в себе дома і іншої знати не хоче... Бо мусить та

Україна бути по його уставу і він знає точнісінько, яка вона має бути. Тільки запитання свої чомусь з папірців читає. Бо, бачите, інструкції з центру прийшли, що саме треба питати. (Невже, гадають, що вони самі кеби не мають?...) Але ж люди добрі, навчіться їх хоч читати!

Яворівський жартує: — Ну чого ж ви, як Брежнев із записочками виходите? Кажіть, що маєте на умі!

А питаннячка не прості, а золоті:

— Коли будемо бити москалів і ляхів?

— Негайно заберіть від сусідів українські землі, які вони в нас загарбали.

— І коли Рух, нарешті почне рухатися?!

Бачите, все актуальне і конструктивне. Самі, мабуть, такого спитати б і не подумалися...

Володимир Олександрович «зрадів» таким змістовним питаннячкам і порадам. Помахав сумно головою та й каже: — Любі мої земляки, в якому ви столітті живете? Тепер державу добувають не силою, а розумом. Ви всі таки здібні і ділові люди, пакуйте валізки, їдьте зі мною додому. В нас на Україні роботи край непочатий. Отам вам поле до попису: проявляти свої здібності і таланти, будем разом будувати свою власну хату. І головне, щоб вона була ДЕМОКРАТИЧНОЮ і всі у ній зажили вільно, добре і в злагоді.

І зразу від порадників повіяло Антарктидою. Бо, як замітив мій сусід: — Язиком вихать, не ціпом махать.

Згадую всі ці розмови і думаю: правду казав Яворівський «Що ми за народ такий?» І тут же й сам відповів: «Ми різні».

І все ж тепла хвиля сповнює мої груди. Бо не збайдужіли ми до чужого горя і заможне життя не вбило нашої душі і серця, не згасило любови до Рідної Землі.

Народний Рух на Україні стає дійсно народним, бо Козацькому Роду нема переводу!

Леся Богуславець

СЬОМИЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Згідно з рішенням Президії Об'єднання Українських Письменників «Слово» сьомий з'їзд українських письменників відбудеться в суботу і неділю, 26-27 травня 1990 в залах Інституту св. Володимира в Торонті, в Канаді, Спадайна авеню 620. Відділ ОУП «Слово» в Торонті взяв відповідальне завдання підготувати цей письменницький з'їзд. Учасники з'їзду можуть дістати нічліг, як теж і прохарчування в будинку Інституту; кошт нічлігу 25 доларів. З нагоди з'їзду відбудеться літературний вечір з виступами письменників-учасників з'їзду. Для підготовки цього літературного вечора обрана комісія у складі Олександра Копач, Світлана Кузьменко й Уляна Любич. Вибрано теж реєстраційну комісію, до якої увійшли Степанія Гурко, Роман Колісник і Ліда Палій. За організаційну й господарську ділянку, що включає підготовку спільної вечері-зустрічі з громадянством, відповідає Управа Торонтського Відділу «Слова» з Марією Голод, головою, та Олександром Шантою, секретарем, у проводі.

На з'їзд запрошені наші письменники з України, яких участь заманіфестує єдність літературного процесу діяльністю українських письменників у рідному краю і на поселеннях. До з'їзду вийде друком новий літературний збірник «Слово» — ч. 12, в якому друкуються нові твори кількадесяти наших колег.

Сьомий з'їзд українських письменників обере нову Президію Об'єднання Українських Письменників «Слово». Для підготовки виборів запропоновано тимчасову номінаційну комісію у складі Олександра Копач, Ліда Палій та Ярослав Розумний і ця комісія разом з головами краєвих відділень ОУП «Слово» — Святославом Гординським, Олегом Зуєвським, Юрієм Бойком-Блохином і Дмитром Нитченком-Чубом запланує склад нової Президії. Офіційна номінаційна комісія з правом номінації нової Президії обирається загальним з'їздом письменників.

У всіх справах участі у сьомому з'їзді письменників проситься звертатися до голови Відділу ОУП «Слово» в Торонті Марії Голод на адресу:

Maria Holod
38 Halford Avenue
Toronto, Ontario
M6S 4E9
CANADA

В нараді «Слова» в Торонті взяв участь голова Президії ОУП «Слово» Остап Тарнавський з Філядельфії.

ОУП «Слово»

І ДОЛЯ НА ДВОХ — ОДНА

У західнонімецькому журналі «Квік» повідомлено про цікаві факти про близнят. Якщо вони живуть навіть у різних місцях, то мають однакові уподобання, хворіють однаковими хворобами. Тут же наводять підтвердження римського професора Луїджі Геда: «Коли в одного з близнят серцевий напад, ми поспішаємо обстежити і другого, бо невдовзі й він опиниться в лікарні».

ЗДАЛЕКА І ЗБЛИЗЬКА

Леся СТАДНИЧЕНКО

ЩО МИ БАЧИЛИ І ПОЧУЛИ В УКРАЇНІ

(Початок у попередньому числі)

ХОРТИЦЯ

Великий острів за порогами на «низу» Дніпра, на якому князь Дмитро Вишневецький, легендарний Байда, з'єднавши поодинокі групи вільних козаків заложив в 1540 р. центральний козацький військовий осідок, козацьку державу.

Військова організація низових козаків була зформована на зразок лицарських орденів, що існували тоді в Європі. Хортиця чудо природи — її довжина 12 км ширина 2.5 км. Високі скелі понад Дніпром дають їй вигляд неприступного бастиону. Але їдучи кораблем кругом острова ми бачили на ньому багато просторих піщаних золотавих плес.

Залишити корабель і вийти на сушу крізь давні «січові ворота» момент для нас майже урочистий. Багатьом і не снилося походити стежками, які втоптували запорожці.

Наша гід, молода українка з Запоріжжя таки добилася щоб відкрити для нашої групи музею історії Запоріжжя, який у той час «ремонтувався». Оглянувши відділ пам'яток трудової слави, велику розмірами панораму «нічний танковий штурм міста» і інші реліквії другої світової війни, поспішаємо до крила, де зібрані — свідки козацької доби і слави. Тихесенько в куточку наша провідниця з помітним зворушенням розказує нам про зруйнування Січі. Бачимо, дуже хочеться їй про те розказати. Слухаємо майже набожно, хоч самі знаємо часом більше, чим оці бідолашні окрадені козацькі нащадки. Ми мусимо знати. Наша повинність учитися і досліджувати. Їм відобрали минувшину і мову. Загнали у німе рабство. Знівечили наше багате слово, бо воно могло б збудити небезпечне мислення, бажання порозумітись з однопумцями, льюальність людини до людини... Чужим словом важко розказати рідну минувшину, важливий елемент в людському житті. Недалеко від музею історико-культурний заповідник і малий «сканзен». Зібрано тут декілька десятків прерізних кам'яних «баб» і божків, знайдених на Подніпров'ї у довколишніх степах. На острівній території археологи відкрили стоянки епохи пізнього палеоліту — виглядає, що Хортиця, каменистий велетенський давня приваблював людей... Приглядаємось пильно до скель і великих каменяк, на яких прадавні жителі острова залишили таємні викарбувані знаки-символи, нерозшифровані досі петрогліфи. Може захотіли лишити нам яке «послання»? — важливий документ — «маніфест»? Деякі новіші розписи — вириті руном — туди ішов шлях з Варяг у Греки. Знайдено тут сліди поселень із часів Київської Русі.

Оглянули теж рідкісну наскельну рослинність,

бережені тут трави і рослини ковилових степів, перенесених сюди волею природи з різних куточків запорізького краю. Старезні дерева-велетні, свідки давньої слави бережуть тут минуле України. Під час війни Хортиця була окупована німцями. Велися тут і в околиці Запоріжжя завзяті і довгі бої. Тепер Хортиця сполучена зі суходолом широкими мостами. Можна доїхати сюди легко автобусом чи залізницею. Великої і важної індустрії тут поки що немає. Діє пожвавлено філіял Всесоюзного науководслідного інституту електрифікації і механізації сільського господарства. Багато тут відпочинкових домів, санаторій, готелів для громадян усієї країни.

Деякі пам'ятки з часів козаччини зібрані Яворницьким знаходяться теж в історичному музеї на Хортиці. Упевнені, що «козацькому роду нема переводу», залишаємо Запоріжжя. Воно дорожить своїм минулим, не зрікається його легко і бореться як може за своє майбутнє. Автобусом ідемо до Харкова через південно-східну Україну — тут справді бачимо, яка вона розлога, яка велика!

ХАРКІВ

Признаюся, що приїхала я до Харкова дещо «запрограмована». Усю дорогу гнобили мене дуже невеселі міркування. Гірко прийдеться зустріти вічна-віч руїну, колись козацьке українське місто — тепер твердиню московського шовінізму, взірцевий, а може і кінцевий продукт русифікації, варстат добре вишколених вислужників партії...

У готелі вітають нас працівники ввічливо, звертаються до нас українською мовою, чоловік, який приніс нам наш багаж до кімнати — відмовляється від... «тіпса»... Добре вишколені, думаю... Оглядаємо мапу Харкова, яку одержали в адміністрації готелю, питаємо за якоюнебудь літературою в українській мові про місто. «Ні, немає», — кажуть нам, — ...«було багато, але роздали».

Від готелю до центру Харкова приблизно 15 хвилин доброго ходу. Можна туди і поїхати за 10 копійок автобусом. Місто розташоване на місці злиття річок Лопані, Харкова й Уди. Спершу була тут велика фортеця збудована у пол. 17-того століття, в якій стояв козацький полк, жили теж у ній козацькі сім'ї. У тій частині України було багато хуторів, слобід, землі залюднювалися скоро переселенцями, головно з Правобережжя. Поселення розросталися, зливалися кругом фортеці, виросло місто, яке після ліквідації царським урядом козацького самоврядування, стало губерніяльним. Воно виросло у великий торговельний, промисловий, згодом культурно-науковий центр південно-східної України.

З розвитком залізниць, вибудовано тут величавий залізничний двірець, у 1805 р. збудовано гордість Харкова — його славний великий університет. Вклад харків'ян у розбудову міста був дуже великий. Жило тут багато знаменитих будівничих, архітектів, працювало безліч наших учених, педагогів, економістів, письменників. Гордістю й окрасою Харкова були усе його театри. Царська

Святопокровський собор у Харкові.

охорона гнітила свідомих жителів міста як могла, але воно берегло вірно свою українську суть.

Коли владу перебрала комуністична Москва — змінилося у Харкові багато. Дошукуючись усюди націоналістичних тенденцій, вона зразу взяла під суворий нагляд науку, культуру, промисел і все, що могло стати на її шляху до привласнення цього важливого для неї міста. З місця була зліквідована асоціація досвідчених місцевих будівничих і архітектів — привезено їх сюди з Москви, щоби розбудувати місто за «радянським пляном». Імпортований з Москви скульптор Манізер взявся, після грубого відкинення проєктів харківських мистців, за будову пам'ятника Шевченкові. Побудував він їх декілька по всій Україні, навіть у Каневі.

Почалася зміна назв вулиць, шкіл, установ. Криваві 30-ті роки змінили місто не до пізнання, зацькували, обезсилили його жителів, повбивали, загнали у каторги... Не стало б слів, щоб описати ці жахливі часи...

Вранці починається оглядання міста. Наш гід у Харкові — молода жінка, енергійна, і як зразу видно, добре вислуговується Інтуристові. Перша зупинка — велетенських розмірів, прецизно вибудувана площа Дзержинського. Хитрує над нею такий же потужний пам'ятник Ленінові. Наша «гід» прихвалює площу — показує великі урядові і мешкальні будинки, розказує про монументальні досягнення советського будівництва у Харкові. Сипле як з рукава іменами архітектів соціалізму. Мені моторошно, повз вухо йдуть похвали, панегірики. Думаю про 33-ий рік. Думаю про тисячі знесилених селян, дітей що падали тут мертві у судорогах голоду, про людей, що їх зганяли сюди як худобу, везли у каторги... Думаю про масові екзекуції під час німецької окупації і як тут із балконів отих величнх будинків гойдалися жадібні людських го-

лів петлі... В'їжджаємо на Сумську, що розтяглась через ціле місто. Автобус підскакує по бруку вимощеному предками, хтось вигукнув голосно... «станьте, станьте — це ж Березіль!» Водій не зупинився — мабуть, не було у програмі.

Накоротко ми зупинились біля пам'ятника Шевченкові, пішли оглянути три оцілілі харківські собори, Покровський і Успенський закриті — ремонтуються, собор Благовіщення відкритий для вірних.

У соборі багато людей, моляться голосно, б'ють поклони. Деякі ікони прикрашені вишитими рушниками.

Недалеко звідтіля стояв на Сумській вулиці Миколаївський собор — українська автокефальна святиня. У 30-ті роки його висадили динамітом у повітря, кажуть разом із священиками, які хотіли врятувати архіви... Архієрея Олександра Яременка заслано у Сибір де він і загинув.

Оглянули ми Меморіал жертвам війни військовим і цивільним жителям Харкова, вимордованим фашистами. Рідко вживається в Україні слово німці, можливо тому, що під спільний знаменник «фашизму» можна втягнути крім німців і більше усяких «злочинців».

Після пізнього ланчу пішли ми з дочкою на міський базар. На столах багато усякої всячини — харчі по неймовірно високих цінах, одяга — стара, виношена, посуда, стоять біля стоянок і меблі — але немає такого добра, яке можна було бачити в Ужгороді, Львові чи Одесі. Майже ніде не чути нашої мови. Лунає усюди суржик — мовний новотвір — дивовижна суміш нашого з «іхнім» (як часто кажуть в Україні коли мова йде про росіян).

У крамниці я довідалася від продавщиці, що їх мова є «советська». Яка б ця мова не була — вона нічим не близька до мови Чехова чи Пушкіна. Не треба бути і знавцем «русского языка», щоб цього не запримітити. Підійшли ми до місця де зупиняються таксівки — одна була вільна. «Повезіть нас кудись» просимо шофера «може кругом Харкова, може до Дінця, бачу на мапі туди недалеко».

«Чого вам до Донця?»

«Так, подивитись тільки» — кажу.

«Деньги у вас есть?»

«Є, скільки хочете?»

«12 рублей, — садіться поскорей.»

Коли виїхали за місто водій питає: «Ви з Америки, українці, да?» «Так, кажу, приїхали побачити Україну.» «Я тоже українець», каже водій. Розказав нам мішаючи слова своєю історію: дитиною загубився від батьків, взяла його до дит-приятю. 13-літнім пішов працювати у шахту, потім до армії, — «усюди ж не по нашому — у війну був поранений — тепер вожу людей, старий я уже, а пенсія ж не вистачає прожити.» Висадив нас біля річки, походили кругом, налюбувались краєвидом, «тут пили наші предки шоломами воду», — кажу до себе. «О мамо — Ти на все маєш історію!» — відповідає дочка. Вернулись надвечір. Заплатили шоферові. Хотіли додати йому кілька «зелених»... «А що мені робить із ними?», — питає бідний чоловік. Підпри-

ємчивість Заходу ще не дійшла сюди. Насилу всунули йому «тіпа» у кишеню.

Другий день у Харкові знову провели без опіки. Чим далше на схід ставали відважніші. Вранці пішли до двох музеїв, оглянули залізничний двірцець.

Відвідали славний Харківський університет. Тішимося, що учиться наша молодь, дарма що вмішали її тут з цілим інтернаціоналом.

Пішли до великої книгарні на вул. Пушкіна — українських книжок мало, але купили дещо. На Пушкінській харків'яни спорудили пам'ятник Скрипникові — бачимо біля нього хтось поклав свіжі квіти. Не минули вулицю Чернишевського. На місці де стояла горезвісна тюрма — стоїть відновлений будинок. Колишню в'язницю, разом із в'язнями спалили КГБісти втікаючи перед німцями під час війни. На Чернишевській стоїть ще будинок, в якому перед революцією Христа Алчевська заснувала школу для дітей незаможних.

Оглядини Харкова не були б повними, коли б не побачити невисокий сірий будинок — притулок для дітей, бездомних волоцюг, що тисячами одинцем і у бандах вешталися містами України у 30-тих роках. Мало відома тут на Заході постать Антона Макаренка, видатного педагога і виховника, що мав відвагу узяти під опіку нещасних, осиротілих дітей «ворогів народу», підшукати людей, що хотіли б допомогти йому у його праці. Багато з тих дітей «вийшли в люди», стали добрими громадянами. Надвечір ще раз пішли ми до пам'ятника Шевченкові і до великого парку біля нього, відпочити.

Перейшло біля нас кількоро людей, говорили голосно по-українськи, ми думали, що нам причулося. Дуже вони, як виглядало кудись спішили. За ними друга група і третя — ще дуже молодих — майже біжать!

Ми встали з лавки, побігли за ними. За деревами площа — на ній людей тьма-тьменна! Чуємо промову, хтось по нашому говорить — люди товпляться, слухають, молоді роздають летючки.

Приглядається до всього міліція. Стоять молодці в уніформах, руки за поясом — сміються до нас.

Підходимо ближче, пізнаємо промовця! Він — Степан Сапеляк! Недавно бачили його у нас, у Філядельфії! Глипнули на летючку — це харківський Рух зібрався тут на своє віче! Сапеляк говорить впевнено, чітко... «Дорогі земляки — Харків'яни! Бережіть нашої правди, домагайтеся волі, не лицемірної, але правдивої, децентралізації, боріться за реальний суверенітет — не декларований, за мову, за автокефальну церкву, за національну символіку, за реорганізацію армії — щоб українські війська не розв'язували всесоюзних конфліктів поза межами України, щоб ми не чули стогону наших юнаків у чужих землях...»

Ви сила! Користайте з цього — розв'язати кризу, в якій опинилась тепер советська імперія без вас неможливо! Ставайте масово членами РУХУ, Гельсінської спілки, об'єднуйтеся де небудь, де можете — не стійте осторонь...»

Думали ми, що нам сниться... Слухають літні і

САТИРА І ГУМОР

ВІНШУВАННЯ ГРИЦЯ ЗОЗУЛІ

молоді, й діти, яких батьки привезли зі собою. Хтось у гурті звернув на нас увагу і, мабуть, підслухав як ми говорили зі собою. «Американці! Українки з Америки! Як ви сюди попали?» «Я ще не бачив у житті американців», — каже хтось.

Тиснуться біля нас, оглядають: «Слухайте, слухайте — говорять по-нашому!» Хтось підійшов до Сапеляка: «У нас, Степане, гості, гості з Америки!» Сапеляк підходить до мене, вітається. Оглядаюся за дочкою — її обступили молоді, держить за руку молода активістка. Бачу, що ми стаємо в центрі уваги — мені стає ніяково. Починаю оправдуватися: «У вас важливий мітинг, ми не хотіли б робити заколоту, ми хочемо послухати — не турбуйтеся нами... ми тільки туристи, не політики...» «Кожний з нас тепер політик; або тепер, або ніколи!» — каже хтось з гурту. Сапеляк простягає до мене мікрофон: «Розкажіть нам щонебудь про вас, про нашу еміграцію — я там був — коли розкажую, часом мені не вірять!»

Мені стає боязко — не умію і не люблю говорити публічно. «А що ви боїтесь?» — вгадують — «не бійтесь. Ми боялись 70 років, мовчали, «вони» думали, що ми тут усе забули — у харків'ян довга пам'ять!»

Стаю відважніша, — питаєте — кажу, буду вам відповідати. Хочу, щоб ви знали, що ми далекі від того, що ваша влада говорить вам про нас; ми не воєнні злочинці, не вороги народу. Усі сміються. Говорю про наші установи, школи, церкви; питають про організації молоді — розкажую про СУМ, Пласт, ОДУМ. Бачу молодого хлопця зі скрипкою в руках — є у нас в Америці український музичний інститут, — кажу. Ваш харків'янин, його основник і мотор живе навіть у нашій Філадельфії. Ми назвали інститут іменем Лисенка, щоб нашому професорові здавалось, що він на Римарській.

Сказала, як знала...

Стає на дворі дуже темно, мусимо залишати наших друзів — вони дають нам на дорогу всяку літературу, фотографії. «Приїжджайте ще сюди, — просять — розкажіть усе про нас, щоб люди у світі знали». Зустрічаємо ще балтів і грузинів — «прийшли сюди солідаризуватись з вами — у нас з вами одне горе».

Довго поза північ читаємо у готелі газету харківських РУХ-івців «НА СПОЛОХ», довідуємось більше про цю рухливу організацію, довідуємось і про інші організації в Україні. Знайомимось докладніше з політичною плятформою РУХ-у, з його далекосяжними плянами — вони ясні, для кожного зрозумілі. Активісти — провідники і члени РУХ-у знають, що перехід від неволі до волі не легкий, нескорий — у них багато здорового глузду. Кількох активістів відвідало нас ще перед від'їздом до Полтави у готелі. Ми дістали адреси і телефони Рухівців у Полтаві.

Бувай здоров Харків, Харків... Кажуть, що про щось небуденне, незвичайне говориться двічі.

(Закінчення в наступному числі)

Оце Вам віншую
Із Новим цим Роком,
Щоб жадна холера
Не лізла Вам боком.
Щоб Вас не чіпалась
Всенародна сплячка
Й не копнула часом
Сяка-така качка.
Щоб мухи на ніс Ваш
Чесний не сідали,
Щоб Вам у поході
Пси марша не грали.
Щоб їли безпечно
Шкварки й бараболо
І живіт не ріс Вам
З холера-сторолю.

Щоб у нашій війні
Для Патріярхату
Ніхто не підвів нас
Під Дурного хату.

Щоб в естаблішменті
Зміни наступили,
Аби нас надалі
За ніс не водили.

На тому то слові,
Як Ви патріота, —
Шануймо традицію
Й тримаймося плота.

ГИМН ІДЕАЛІСТА

*Засяло сонце золоте,
Народ збудивсь зі сну —
Усе зірвалось, що живе,
Кишеню боронить свою.*

*Шумлять газети і промовці,
За Тебе, Рідний Краю, мій,
Але Америка — «Фрі Контрі»,
Тут кожний має розум свій.*

*Козаче молодий,
Доляра вгору все держи,
Й за цент, за кожний цент,
На збірці сміло в бій іди!*

*Сотки складай у банк,
І слухай як процент росте,
В сальоні водку пий,
А Україна вільна «шур» — буде!*

(«Лис Мякита»)

НА ПРИЙОМІ

Лікар до пацієнтки:
— Щось ви мені сьогодні не подобається!
— Вибачайте, я без косметики...

ПОМЕРЛА О. ДОБРОВОЛЬСЬКА

У п'ятницю, 2-го лютого, в одному з шпиталів Нью Йорку померла корифей українського театру, вірна довголітня дружина покійного актора Йосипа Гірняка, Олімпія Добровольська-Гірняк.

Вона була акторкою «Молодого Театру», театру «Березіль», Львівського Театру, співторцем Театру-Студії і творцем Студії Мистецького Слова в Нью-Йорку. Покійна померла на 95-му році життя.

О. Добровольську поховали поруч Й. Гірняка на цвинтарі Пресвятої Діви Марії у Факс Чейс, Філадельфія, у вівторок, 6-го лютого 1990 року, в присутності найближчої родини.

Залишилися в смутку дочка Іва Чарська з родиною і широка родина Гірняків.

ПРОФ. ВАСИЛЬ ЧАПЛЕНКО

Ділимося з читачами сумною вісткою, що 4-го лютого 1990 року відійшов у Вічність відомий український письменник і мовознавець, колишній довголітній співробітник журналу «Нові Дні», бл.п. професор Василь Чапленко. Василь Кирилович Чапленко народився 18-го березня 1900 р. в селі Миколаївці на Катеринославщині. Похоронений 11-го лютого 1990 р. на українському цвинтарі св. Андрія Первозванного в С. Бавнд Бруку, Н. Дж. Життю і творчості Покійного «Нові Дні» присвятять окрему статтю.

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ГРИГОРІЯ ВОВКОДАВА

У десяту річницю смерті нашого дорогого і незабутнього мужа, батька і дідуся, світлої пам'яті Григорія Вовкодава, висилаю 50.00 доларів на журнал «НОВІ ДНІ».

**Дружина Катерина Вовкодав
з родиною.
15 лютого 1990 року.**

БЛ. П. ВОЛОДИМИР КАЧМАРСЬКИЙ

11 січня 1980 року помер мій улюблений чоловік, надійна опора сім'ї турботливий батько наших дітей **Володимир Качмарський**. І з того дня в моєму житті ніби зайшло сонце.

35 років від того дня, коли ми 2 листопада 1946 р. з'єднали наші долі в Німеччині, життя наше було сповнене любов'ю, взаємним довірям, спільними цілями.

Тяжко працював Володимир в сталеварні Dofasco» в Гамільтоні, цій праці віддав 28 років свого життя. Але яким би стомленим не повертався додому, в його добрій душі завжди знаходилося місце для теплого слова, жарту, батьківського зацікавлення справами сина й дочки. Він вчив їх пам'ятати про свою прабатьківщину Україну, не цуратися рідної мови. А як він любив співати в родинному колі українських пісень! Люблячи Канаду, він завжди пам'ятав, чиєї землі він син. Канадська земля прийняла Його, хай же вона буде Йому легкою.

Мало прожив мій Володимир, всього 58 років. Він спокійно прийняв смерть від невилікувальної хвороби. Тільки перед смертю просив: «Навчи дітей любити мою могилу», і відійшов з Божим благословенням у Вічність.

«Господи, впиши ім'я Його в книгу вічного життя Свого», — такий напис, зробили ми з дітьми на могилі нашого незабутнього чоловіка і тата, надзвичайної душі людини.

Наша скромна пожертва на пресфонд «Нових Днів» хай буде нев'янучим вінком на могилу в десяту річницю Його смерті.

**Дружина Люба,
син Роман з родиною,
дочка Леся з сином Яремою.**

В ПАМ'ЯТЬ ЄВДОКІЇ ОЛЕКСІВНИ ОНОШКО

У першу болючу річницю смерті (7-го березня 1989) моєї дорогої Дружини **Євдокії Олексіївни Оношко** як нев'янучий вінок на її могилу посилаю 25.00 дол. в пожертву на пресовий фонд журналу «Нові Дні».

Юрій Оношко — чоловік.

ВІРА МИХАЙЛІВНА КАЗАНІВСЬКА

Повідомляю земляків з містечка Вороніжа, що на Сіверщині, та всіх українців доброї волі, що 20-го грудня 1989-го року, на чужині в місті Ст. Кетеринс, канадської провінції Онтаріо, проживши 88 років турботливого й обездоложеного життя, відійшла у Вічність Царства Духів Предків — Віра Михайлівна Казанівська з роду Гудимовичів.

Тлінні останки Віри Михайлівни спочивають на кладовищі Вікторія Лавн міста Ст. Кетеринс. Вічна їй пам'ять.

Г. Сірик

У ПАМ'ЯТЬ МИКОЛИ П. АНДРЕ

Пересилаю передплату на 1990 рік і в пам'ять мого дорогого чоловіка Миколи П. Андре жертвую 27 дол. на пресовий Фонд.

Дада Андре, Бруклін

У ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ЛОБОДИ

Висилаю чек на суму \$50.00. З них \$25.00 передплата журналу на 1990 рік, а \$25.00 як нев'янучий вінок на могилу мого мужа Івана Лободи в першу річницю смерті. Він відійшов від нас першого грудня 1988 року.

Марія Лобода — дружина

НА СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ ІВАНА НАСТЕНКА

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. Івана Настенка**, даруємо п'ятдесят доларів на пресовий фонд «Нових Днів».

Хай пам'ять про нього живе завжди посеред нас!

Степан і Марія Федосенки, Торонто

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ДО ВСІХ ПРИХИЛЬНИКІВ РУХУ В США І В КАНАДІ

Україна нині переживає вирішальний момент свого демократичного оновлення, своїх домагань утворити суверенну державу. 4 березня цього року відбудуться вибори до Верховної Ради (парляменту), якому в ближчі п'ять літ і належатиме право та обов'язок визначити шляхи відновлення, відродження нашої рідної землі. Значні шанси у виборах мають кандидати, яких підтримує Народний Рух України за Перебудову. Проте вже сьогодні необхідно думати про завтрашній день. Хто складатиме нові закони? Хто оживить тяжко хвору економіку? Хто стане господарем нашого багатющого чорнозему? Хто розроблятиме і впроваджуватиме нові індустріальні технології?

Ми сподіваємося, що наші кривні брати в Америці зрозуміють, наскільки важливі ці проблеми для Руху. Ми були б вдячні, якби на певний термін (3-6 місяців) можна було послати фахівців з України на навчання до Америки. Особливу увагу звертаємо на потреби підготовки керівників середньої ланки економіки, правників, фінансистів, політологів, працівників науковомістких галузей виробництва, фермерів, лікарів.

Рух бере на себе зобов'язання силами незалежної, фахово компетентної комісії визначати за конкурсом людей, гідних подібного роду стипендій. Для виділення таких стипендій можна використовувати фонд допомоги Україні, утворення якого українською діяспорою в США сприйнято на Україні з величезною вдячністю. Це було б найраціональнішим і найпродуктивнішим використанням грошей, зібраних Вами.

При підборі кандидатів для навчання в США ми керуватимемося насамперед такими основними критеріями:

1. Участь кандидата в Русі.
2. Фахова підготовленість.
3. Вільне володіння українською мовою.
4. Бодай мінімальне володіння англійською мовою.

Було би дуже бажано до 15 березня 1990 року подати відомості про можливі стипендії:

1. Назва організації чи установи, яка робить виклик:

2. Бажана спеціальність і рівень фахової компетенції:

3. Орієнтований час приїзду. (Просимо враховувати, що саме оформлення документів на поїздку до США забирає чотири місяці). Чи можливе забезпечення квитками?

4. Термін стажування:

5. Ім'я, адреса, телефон координатора стипендії:

Вячеслав Брюховецький,
член Великої Ради Руху,
заступник голови Ради Національностей Руху.

ДО РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ «НОВІ ДНІ» І ГАЗЕТИ «УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС»

Вельмишановні редакції!

В журналі «Нові Дні» за січень 1990-го року, а в газеті «Український Голос», з понеділка 11-го грудня 1989-го року, була опублікована стаття доктора Ст. Савицького, під назвою «Ні, це не «Віра Предків наших», де шановний доктор висловив свій погляд на працю професора Володимира Шаяна та попрохав Бога, щоб його охоронив, «...від такої... мітології», та ще й уживши своє прохання в множині; — «нас», тобто більшої кількості осіб чи навіть всіх українців.

В нашому народі є така мудрість: — Мовчанка, — ознака згоди», а тому, я спершу був вирішив написати листа-відповідь шановному докторові Савицькому, і при нагоді запитати; — Що ж є в дійсності Вірою наших Світлик Предків? Але згодом у мене виник сумнів щодо займенника «наших». Можливо у шановного доктора Савицького зовсім і не було Предків, а як так, то й не було жодної Віри... То навіщо й ображати своїх Світлик Предків!?

Вам же шановні редактори, пишу тільки тому, щоб Ви таки ставилися до своїх обов'язків більш сумлінно і від «творчості» докторів без роду і племені принаймні відмежувалися поміткою: «Ідея і зміст статті автора, з ідеєю редакції не пов'язані».

З належною пошаною до Вас. **Г. Сірик**

Шановний Пане Сірик!

Редакції могли б відмежуватися і від Вашої «творчості», але ж у кожному числі є помітка: Статті, підписані прізвищами чи ініціалами авторів, не конечно є виявом становища Редакції. Хіба ж не ясно? — Ред.

КОРОТКО ПРО «НОВІ ДНІ»

Пересилаю Вам чек на передплату «НД» за 1990 рік, а решту 27 дол. на пресовий фонд нашого визначного журналу, пропагатора українського літературно-мистецького процесу і визначних діячів української сучасної культури, які вистояли і стоять у боротьбі за наше відродження, за краще майбутнє нашого народу.

Нехай Вам щастить...

Л. Чудовський

**

Висилаю передплату на два роки, а 10 дол. на пресовий фонд «Нових Днів». Ми любимо читати цей журнал — він для всіх корисний.

Василь і Люба Єременко, Кіченер

**

Висилаю передплату на 1990 рік і \$20.00 на пресовий фонд. Дякую за гарний і цікавий журнал...

Ол. Шиманський

**

...Дякую за Вашу віддану працю у видаванні журналу «Нові Дні», який був нам з покійним чоловіком Олександром Дейнекою довгі роки цікавим і всебічно інформуючим... Прощайте!

Д. Дейнеко, Пананія

**

...Цілу Ніягару найкращих побажань на 1990 рік — здоров'я, сили терпеливості, успіхів, 1000 нових передплатників і Божої опіки бажає в імені брата Євгена Венгріновича —

Марія Косовська

**

...Журнал завжди читаю з цікавістю — він справді універсальний своєю тематикою. Особливо цінні розділи — «З антології «Нових Днів» — вибрані поезії, статті відомих українських діячів «На актуальні теми» як також і рецензії, огляди й нотатки. Цікаві й мовні дискусії та відгуки-листи читачів, хоч часто бувають несправедливі й загостри до авторів і редакції. Треба розуміти, що мовні й друкарські помилки, на жаль, спричинені браком коштів на оплату додаткових працівників. Честь і хвала Вам, що понад сили спромагається видавати наш справді **єдиний** літературний журнал-місячник.

Валентина Юрченко

ВШановні Панове!

Прохаю Вас дуже допомогти знайти мені книжку «Культура Руси-України» Петра Роєнка.

У наших книгарнях її нема і власники кажуть, що вперше чують, що така появилася.

А може вона є в Вашій редакції?

Прошу відповісти мені на стор. Вашого почитуваного журналу. Щастя Вас Боже.

З повагою **Іван С...**

Шановний Пане Іване С...

Згаданої книжки в нашій редакції немає. На конверті Вашого листа стоїть печатка з Гамільтону, де Петро Роєнко живе, тож Вам легше розшукати і його, і його книжку.

Ред.

...Хочу висловити глибоке признання Редакторові за добір завжди інтересних матеріалів і вдержання журналу на якісному рівні, по мимо усіх таких численних і великих перешкод.

Оксана Сосновська, Торонто

ПОМЕРЛА КАТЕРИНА КОЛОСОВА

З Києва прийшла вістка, що там померла Катерина Колосова, яка в шістдесяті роки була заступником міністра вищої освіти й очолювала Українське товариство дружби й культурних зв'язків з закордонними країнами. На цих постах вона дуже багато зробила корисного для короткотривалого в той час українського культурного відродження й для виведення України з ізоляції на світовий форум.

НОВА КНИГА

ПРО УКРАЇНСЬКІ РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ В КАНАДІ

Канадський інститут українознавчих студій видав книгу «The Ukrainian Religious Experience: Tradition and the Canadian Cultural Context» (Релігійний досвід українців. Традиція в контексті канадської культури) за редакцією Дейвіда Гоя, куратора етнографії в Альбертському провінційному музеї (Едмонтон). У збірці пропонується перша міжвідомча аналіза релігійного життя канадських українців, найбільшої етнічної спільноти в Північній Америці, що плекає традицію східного християнства.

У вступі до книжки знаходяться особисті міркування пок. Павла Юзика та есей Омеляна Прицака п.з. «Що справді сталося 988 р.? В книжці є ще 16 есеїв та післяслово Ярослава Пелікана, відомого історика церкви п.з. «Східне християнство в модерній культурі».

Книгу «The Ukrainian Religious Experience», що має 280 сторінок, можна набути тільки в твердій оправі за 34,95 дол. у таких фірмах:

КАНАДА:

Richard Jones and Associates
10722 — 124th Street
Edmonton, Alberta
T5M 0H1

ЄВРОПА:

Orbis Books
66 Kenway Road
London SW5 ORD
England

НОВЕ ВИДАННЯ «СУЧАСНОСТІ»

Франц Кафка. ОПОВІДАННЯ (У перекладі Івана Кошелівця). В-во «Сучасність», 1989, 261 стор. Обкладинка Надії Штендери; безкислотний папір.

ISBN 3-89278-019-6 Ціна: 15 ам. дол.

Збірка містить 22 твори Франца Кафки (1883-1924) в перекладі Івана Кошелівця. Свое післяслово «Про автора» (1985) наш перекладач кінчає таким поясненням:

«До нашого видання увійшли оповідання як з публікованого за життя Кафки, так і з посмертної спадщини. (...) (П)опулярність Кафки особливо зросла по Другій світовій війні, коли виявилось, що аж три новочасні течії в літературі визнали його за свого попередника: експресіоністи, сюрреалісти й екзистенціалісти.

В УРСР Кафка з причин, які важко пояснити, заборонений. Ще бувши редактором *Всесвіту*, Олександр Полторацький надрукував у цьому журналі маленький фрагмент з Кафки, додавши до нього редакційну примітку, що в українській літературі цей письменник непотрібний. Відтоді ставлення до творчості Кафки не змінилося».

Книжку можна набути в книгарнях, у видавництві чи в його представництві в США:

В Європі:

SUCASNIST
Müllerstr. 33, Rgb.
8000 München 5
Tel.: (089) 26-37-73

У всіх інших країнах:

Sucasnist/Mr. Y. Smyk
744 Broad St., Suite 1116
Newark, NJ 07102-3892
Tel.: (201) 622-0545
Fax: (201) 622-1933

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Вовкодав Катерина з родиною, Торонто	\$50.00
Марченко М., Кристал Біч	50.00
Федосенко Марія і Степан, Торонто	50.00
Матвієнко Василь, Лясаль	25.00
Давид Яків, Торонто	25.00
Шахів Петро, Порт Альберні	25.00
Павленко Дмитро, Летбридж	20.00
Шиманський Ол., Мейпл Рідж	20.00
Волян Я., Монреаль	15.00
Притула Степан, Стони Крік	15.00
Ковшун Микола, Скарборо	10.00
Козоріз М., Тандер Бей	10.00
Жижела Гр., Торонто	10.00
Перекліта М., Торонто	10.00
Сотник Микола, Торонто	10.00
Марко Володимир, Торонто	5.00
Юхименко О., Торонто	5.00

С.Ш.А.:

Н.Н., Пенсильванія	\$50.00
Ярославська д-р Марія, Нью Йорк	27.00
Борзенко Іван, Гемет, Каліфорнія	27.00
Чудовський Леонід, Ведерсфілд, Кт.	27.00
Ранюк Ганна, Гайд Парк	25.00
Коць Маріян, Лексінгтон	17.00
Данковський Іван, Гамден	12.00
Чорняк Євгенія, Балтімор	12.00
Повстенко Анастасія, Сільвер Спрінг	10.00
Гаєвський В., Лос Анджелес	7.00
Галецький К., Албани	7.00
Гурський Петро, Чельтенгам	7.00
Кармельюк Ніна і Олег, Лас Вегас	7.00
Мазяр С., Елмгурст	7.00
Самоха Іван, Парма Гайтс	7.00
Стефанов Петро, Ворцестер	7.00
Шерома Марія, Глен Ков	7.00
Стеців Р., Рочестер	3.00
По 2 дол.: Витвицький І., Горуцький Р., Дзюбинський Е., Лінинський М., о. Лімон- ченко О., Коваль Р., Ковалевський М., Кулицький Г., Меншега Л., Меркело ОЛ., Меркело Г., Надрага В., Панасенко З., Па- щенко М., Ромах М., Слюсаренко А., Тка- чук Д., Шиприкевич В.	

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Кульчицький П., Гарборд, Австралія	\$30.00
Стецюк С., Джакана, Австралія	10.00
Харуцький В., Гленрой, Австралія	6.00
Дем'яновський Д., Буенос Айрес, Аргентина	4.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ ДЛЯ ІНШИХ:

Повстенко Анастасія, Сільвер Спрінг	1
Меркело А., Купертіно	1

ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ:

Горгота Ада, Торонто

2

Щиро дякуємо всім жертводавцям і тим чита-
чам, що прислали свої побажання для розвитку
«Нових Днів»

Редакція і Адміністрація.

У ПАМ'ЯТЬ

ОЛЕКСИ І ОЛЕКСАНДРИ МЕЛЬНИЧЕНКІВ

Висилаємо пожертву на видавництво «Нових Днів»
у пам'ять наших дорогих батьків Олекси та Олек-
сандри Мельниченків.

Хай пам'ять про них живе з нами завжди!

Діти: Анна Ранюк

Лариса Діак

Володимир Мельниченко.

БЛ. П. КАТЕРИНА БРАНКА-КРИВУЦЬКА

З глибоким смутком повідомляємо наших чита-
чів, що 20 січня ц.р. в Детройті, після довгої і тяж-
кої недуги, відійшла у вічність видатна діячка
українського театру й учитель мистецького слова
бл. п. Катерина Бранка-Кривуцька. Ширшу
статтю про її життя і діяльність друкуємо в наступ-
ному числі журналу.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. „Вічний Фонд Укр. Цвинтаря Св. Володимира“!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефонів:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

В наглій потребі до хати: 620-4953

ЛАТИШКО АНДРІЙ — адміністратор

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 400, STA „D“
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

CHARTERS TO UKRAINE

HELLO, UKRAINE! 15 days from \$2495.00 to \$2999.00
KIEV-LVIV-TERNOPIL
DEPARTURE: May 20; June 3; July 1, 29; August 26; September 9, 23.

THE BEST OF UKRAINE 15 days from \$2599.00 to \$2999.00
KIEV-CHERNIVTSI-TERNOPIL-LVIV-YALTA
DEPARTURE: May 20; June 17; August 12; September 9, 23.

LONG STAY: VISIT WITH FAMILY AND FRIENDS

'A' GOLDEN UKRAINE 15 days from \$2399.00 to \$2899.00
KIEV 4 days, LVIV 9 days

'B' HOSPITABLE UKRAINE 15 days from \$2399.00 to \$2899.00
KIEV 4 days, TERNOPIL 9 days
DEPARTURE: May 20 to September 23.

FESTIVE UKRAINE 15 days from \$2599.00 to \$2999.00
KIEV-ZAPORIZHYA-ODESSA-LVIV
DEPARTURE: June 3; July 1, 15; August 12; September 9, 23.

HORSEBACK RIDING & CAMPING 15 days prices n/a
KIEV-POLTAVA & REGION
DEPARTURE: July 29, August 12.

ADVENTURE TOUR TO COSSACK LANDS 15 days prices n/a
KIEV-POLTAVA-ZAPORIZHYA
DEPARTURE: May 20; September 9, 23.

ITINERARY 16-1 15 days prices n/a
KIEV-POLTAVA-KHARKIV-ROSTOV/DON-KRASNODAR-MOSCOW
DEPARTURE: June 3,17.

ITINERARY 16-3 15 days prices n/a
KIEV-ROSTOV/DON-KRASNODAR-SOCHI-LENINGRAD
DEPARTURE: August 26.

DNIEPER RIVER CRUISE 15 days prices n/a

A luxury cruise ship will be your hotel for 14 days. Comfortable 2 bed cabins with private facilities, full board, sightseeing at all stops, a chance to fish, swim in the Dniپر, and sun on its banks. Sightseeing at all stops by motorcoach. You may prepay for your relatives in Ukraine to join you on this cruise.
DEPARTURE: July 20.

Contact your travel agent or Intours for your FREE brochure with detailed departure dates and prices.

BOOKINGS CAN ONLY BE DONE THROUGH YOUR TRAVEL AGENT.

INTOURS CORPORATION
1013 Bloor Street West
TORONTO, Ontario M6H 1M1
Telephone (416) 537-2165

Intours
Corporation

Telex 06-218557
WATTS 1-800-268-1785
Telefax (416) 536-1627
Reservac SAM 91575